

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filosofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Analýza preferenčního hlasování v krajských volbách

Diplomová práce

Ondřej Vlček

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

Lipník nad Bečvou 2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury

V Lipníku nad Bečvou 22. 4. 2014

.....
Ondřej Vlček

Rád bych poděkoval Doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení bakalářské práce. Děkuji také své rodině a přítelkyni za podporu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Preferenční hlasování	10
1.1 Preferenční hlasování v různých volebních systémech	10
1.2 Preferenční volební systémy v Evropě	13
1.3 Předpoklady preferenčního hlasování a jeho dopady	18
2. Kraje a krajské volby	22
2.1 Vznik vyšších územně samosprávných celků	22
2.2 Volby do zastupitelstev krajů.....	23
2.3 Preferenčně zvolení krajských zastupitelů.....	24
3. Kandidáti ve volbách do zastupitelstva Olomouckého kraje 2012	27
3.1 Základní proměnné výzkumu.....	27
3.2 Podpora kandidátů podle politické příslušnosti a volební strany.....	28
3.3 Podpora kandidátů podle povolání.....	33
3.4 Podpora kandidátů podle komunální pozice	36
4. Analýza preferenčního hlasování.....	38
4.1 Zkoumání vztahů mezi proměnnými	38
4.2 Starostové obcí s rozšířenou působností a jejich podpora	43
Závěr	46
Prameny a literatura	49
Abstrakt.....	53

Úvod

Od roku 2000, kdy v České republice vznikly kraje, tedy vyšší územní samosprávné celky, se do dnešního dne konaly volby do jejich zastupitelstev již čtyřikrát, což, vzhledem k jejich počtu, znamená celkem 52 volební klání. Zajímavé také je, že se všechny konaly podle téměř stejných volebních pravidel na základě listinného poměrného systému s užitím modifikovaného d'Hondtova dělitele s pětiprocentní uzavírací klauzulí.¹ Jedinou výjimku tvoří poslední volby z roku 2012, pro něž byla snížena preferenční klauzule, nutná pro posun kandidáta na kandidátní listině, z deseti na pět procent, což výrazně zvýšilo počet kandidátů, kteří byli zvoleni preferenčním způsobem, tedy těch, kteří nebyli zvoleni na základě svého postavení na kandidátní listině. Práce „Analýza preferenčního hlasování v krajských volbách“ je případovou studií volebního chování v problematice udílení preferenčních hlasů, přičemž vychází z krajských voleb v Olomouckém kraji v roce 2012. Důvod, proč neanalyzuji tento typ volebního chování napříč všemi dosud konanými volbami, je prostý: vzhledem k typu práce není ve stanovených časových možnostech reálné shromáždit data z tak obrovského množství případů. Nepředpokládám také, že by se volební chování v této oblasti v jiných krajích výrazně lišilo od toho, co můžeme pozorovat v Olomouckém kraji. Cílem práce je nejen představit různé formy preferenčního hlasování, ale především podrobně zanalyzovat a objasnit, které proměnné nejvíce ovlivňují zisk preferenčních hlasů jednotlivých kandidátů na konkrétních úrovních. Mým cílem tedy není zkoumat, kteří konkrétní kandidáti byli zvoleni, ale především důvody, které vedly voliče k udílení preferenčních hlasů určitým kandidátům. Důvodem, proč jsem si vybral právě toto téma je fakt, že přestože se problematika volebních systémů a volebního chování těší častému zkoumání, preferenční hlasování zůstává, především pak v české politologii, na samém okraji zájmu výzkumníků.

Samotná analýza vychází z datového souboru vytvořeného na základě volebních výsledků zveřejněných na serveru Českého statistického úřadu.² Závisle proměnnými jsou procentuální zisk preferenčních hlasů kandidáta a procentuální zisk kandidátovy strany, oboje na čtyřech různých úrovních – obec, tzv. malý okres (odpovídající obvodu obce s rozšířenou působností), tzv. velký okres (odpovídající okresnímu zřízení z roku 1960) a kraj. Nezávisle proměnnými jsou pak kandidátovo pořadí na kandidátní listině, uvedený

---

¹ Zákon č. 130/2000, o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, § 56.

² www.volby.cz

akademický titul, navrhující strana, politická příslušnost, věk, pohlaví, povolání a pozice na komunální úrovni. Do souboru jsou zahrnuti všichni kandidáti politických uskupení, které získaly ve volbách alespoň tři procenta platných hlasů, tedy České strany sociálně demokratické (ČSSD), Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), Koalice pro Olomoucký kraj, tedy společné kandidátní listiny Křesťanské a demokratické unie-Československé strany lidové (KDU-ČSL) a Strany zelených (SZ), Občanské demokratické strany (ODS), Koalice TOP 09 a Starostů a nezávislých (STAN), Nezávislých (NEZ), Strany práv občanů – Zemanovci (SPOZ) a Nezávislé volby (NV), v součtu celkem 458 kandidátů, což je, dle mého, dostačující výzkumný vzorek.

Analýza je založena na vzájemné korelaci jednotlivých proměnných, jež vychází z výše popsaného datového souboru. Jedná se tedy o kvantitativní výzkum, v němž se snažím odpovědět na následující výzkumné otázky:

- jaký vliv na zisk preferenčních hlasů má kandidátova pozice na kandidátní listině
- jaký vliv na zisk preferenčních hlasů má účast kandidáta v komunální politice
- jaký vliv na zisk preferenčních hlasů má povolání kandidáta
- jaký vliv na zisk preferenčních hlasů má věk a pohlaví kandidáta

Na základě mého výzkumu, založeném v prvních dvou případech na regresních analýzách, ukazujících, které nezávisle proměnné vysvětlují nejvíce variaci závisle proměnných, ve třetím případě pak na matematickém výpočtu podílu udělených preferencí na jeden odevzdaný hlas straně, se také snažím potvrdit či vyvrátit tyto stanovené hypotézy:

- nejdůležitější proměnnou ovlivňující zisk preferenčních hlasů v celém kraji je kandidátova pozice na kandidátní listině
- nejdůležitější proměnnou ovlivňující zisk preferenčních hlasů v kandidátově obci je jeho případná účast v komunální politice
- voliči koaličních subjektů více využívají preferenčního hlasování než voliči samostatně kandidujících stran

Práce je členěna do čtyř kapitol, přičemž první dvě jsou spíše teoretické a další dvě analytické. V první kapitole se zabývám nejprve teoretickým vymezením preferenčního hlasování, dále pak různými případy jeho užití v parlamentních volbách některých

evropských států, a nakonec nejčastěji zmiňovanými trendy ve volebním chování týkající se užívání a přidělování preferenčních hlasů. Zajímavá je především obrovská variabilita co se nastavení preferenčního hlasování týká, daná různými nastavením preferenčních klauzulí, různou formou a počtem udělování preferenčních hlasů, či samotnou podobou hlasovacího lístku. Druhá kapitola se věnuje zákonnému nastavení pravidel pro krajské volby v České republice a problematice preferenčního hlasování v dosud proběhlých krajských volbách. Je zde upozorněno na to, jak významné bylo snížení preferenční klauzule nejen pro počet preferenčně zvolených kandidátů, ale i pro samotné využívání možnosti udělit preferenční hlasy. Třetí kapitola představuje vybrané nezávisle proměnné a vysvětluje jejich kategorizaci. Dále se také věnuje kandidátům ve zkoumaných volbách, uvádí například jejich nejčastější povolání či politickou činnost na komunální úrovni. Závěrečná část je věnována samotné analýze. Ta je založena na korelacích jednotlivých proměnných, čímž vysvětluje jejich význam a vyzdvihuje ty proměnné, které konečný zisk preferenčního kandidáta ovlivňují nejvíce. Doplněním čtvrté kapitoly je pak reflektování významného postavení starostů obcí s rozšířenou působností ve svém regionu a vliv jejich kandidatury na podporu strany, za níž kandidují. V závěru jsou zodpovězeny výzkumné otázky a ověřeny předem stanovené hypotézy.

Vzhledem k tomu, že výzkum preferenčního hlasování je pevně svázán s výzkumem volebních systémů, je namístě představit některé významné publikace, zabývající se touto problematikou. Stěžejními díly jsou knihy „Eletcoral System Design: the New IDEA Handbook“ od Andrewa Reynoldse, Bena Reillyho a Andrewa Eliise, a „Volební systémy“ od čtveřice Roman Chytílek, Jakub Šedo, Tomáš Lebeda a Dalibor Čaloud. Svou strukturou si jsou obě díla velmi podobná a obě přináší rozsáhlé zmapování volebních systémů, avšak možnostem preferenčního hlasování se téměř nevěnují a omezují se v prvním případě pouze na konstatování, ve kterých systémech k preferenčnímu hlasování dochází, ve druhém pak na charakteristiku kandidátních listin u listinných poměrných systémů, bohužel bez reflektování různorodosti zákonného nastavení v jednotlivých systémech. První zmiňovaná také, dle mého chybně, zařazuje některé většinové systémy (systém jednoho nepřenosného hlasu a limitované hlasování) do kategorie systémů ostatních, což navíc autoři zcela opomíjí vysvětlit. Je však také nutno zmínit, a tím i výše zmíněný nedostatek omluvit, že se obě knihy věnují především popisu jednotlivých typů volebních systémů (přestože přináší i případové studie nejzajímavějších představitelů daných systémů), a proto není pro zkoumání preferenčního hlasování prostor.

Úplně jiným příkladem je sborník editovaný Michaellem Gallagherem a Paulem Mitchellem „The Politics of Electoral Systems,“ který je členěn do šesti částí, rozdělených podle typologie volebních systémů. Kromě obecného úvodu k volebním systémům a závěrečného shrnutí, zahrnuje velmi rozsáhlé kapitoly, věnující se systémům s jednomandátovými volebními obvody, smíšeným systémům, uzavřeným listinným systémům a preferenčním systémům. Pro tento výzkum je samozřejmě nejdůležitější poslední zmiňovaná. Ta obsahuje, mimo jiné, příspěvky Wolfganga Millera (volební systém v Rakousku), Lievena De Wintera (Belgie), Jørgena Elkjita (Dánsko) a Rudyho Andewega (Nizozemsko). Všechny čtyři jsou si svou strukturou velmi podobné. Po úvodním představení volebního systému a jeho fungování, především alokaci mandátů v jednotlivých skrutiniích jak mezi strany, tak i mezi konkrétní kandidáty, vysvětlují jejich dopady na stranické systémy, politické systémy i na konečnou podobu parlamentních těles v těchto zemích. Celý sborník, tvořený 22 případovými studii volebních systémů v jednotlivých státech napříč všemi kontinenty, je jistě jedním z nejkvalitnějších děl mapujících volební systémy vůbec.

V neposlední řadě je třeba zmínit i monografii Petera Spáče „Tichý hlas voličov: hlasovanie v slovenských parlamentných voľbách,“ mapující preferenční hlasování do Národní rady Slovenské republiky od roku 1990, a řadu odborných statí, z nichž bych vyzdvihl články „The Voters Decide? Preferential Voting in European List Systems“ a „Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland“ od Michaela Marsche, který patří k nejvýznamnějším představitelům výzkumu preferenčního hlasování, příspěvek Francese Millarda a Mariny Popescu „Preference Voting in post-communist Europe,“ jež srovnává využívání preferenčního hlasování a jeho dopady v České republice, Estonsku, Lotyšsku, Polsku a na Slovensku, či studii Carmen Ortegy „Preference voting systems and their impact on the personalisation of politics,“ v níž autorka zkoumá nejen jak preferenční volební systémy ovlivňují vnitrostranickou soutěž mezi kandidáty, ale také její vnímání samotnými voliči.

Jak jsem zmínil již na samém začátku, problematika preferenčního hlasování nepatří v české politologii k oblastem, které přitahují největší pozornost. Z českých autorů však za zmínku rozhodně stojí Jan Morkes a jeho „Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PSP ČR.“ Autor ve svém výzkumném článku zmiňuje počty preferenčně zvolených

poslanců v jednotlivých volbách, počty udělených preferenčních hlasů a jejich podíl, který rozhodl o tom, že byl někdo preferenčně zvolen. Zkoumá také, voliči kterých stran využívali preferenčního hlasování nejvíce a kteří konkrétní kandidáti byli díky nim zvoleni. Hodnocení velmi kvalitně zpracované analýzy z roku 2006 kazí jen nevyplněná autorova predikce o slabém využívání preferenčního hlasování v budoucnu (především volby do PSP ČR 2010).

Téměř všichni autoři zabývající se problematikou preferenčního hlasování přináší své rozdělení na preferenční a nepreferenční volební systémy, přičemž samotné jejich pojmenování se u různých autorů liší. Kromě výše zmíněného se můžeme setkat například s označením otevřené či uzavřené volební systémy, nebo systémy volné a vázané. V porovnání s českou politologií, která listinné volební systémy rozlišuje podle užívaného typu kandidátních listin na volné, vázané a přísně vázané, se většina zahraničních autorů spokojí se sloučením prvních dvou kategorií do jedné, která v kterékoli podobě umožňuje preferenční hlasování, ať už ji nazývají jakkoli. Hlavním z problémů, se kterým jsem se při zkoumání těchto systémů setkal, byla protichůdná data uvedená v různých zdrojích. Za vinu to kladu častým změnám, ke kterým v rámci volebních pravidel dochází, a tak se v různě starých pramenech příklady určitých typů preferenčních systémů liší. Aktualizovaná data týkající se parlamentních voleb v evropských státech nabízí tabulka č. 1 na straně 21, v níž je kromě metody volby (strana nebo kandidát) a počtu preferenčních hlasů, které lze udělit, uvedena také forma přepočtu hlasů na mandáty a velikost užívané preferenční klauzule.

1. Preferenční hlasování

1.1 Preferenční hlasování v různých volebních systémech

Problematika volebních systémů patří mezi nejzkoumanější a nejpoblárnější témata politické vědy. Většinou se však omezuje na zkoumání efektů určitých volebních systémů, jež při totožných volebních výsledcích mohou vést k různému rozdělení mandátů pro politické strany či hnutí a tím k různému výslednému složení voleného orgánu. V naprosté většině se pak spokojí s vysvětlením, které strany ten který systém zvýhodňuje či naopak znevýhodňuje, přičemž však zapominají na další důležitou otázku voleb: kteří konkrétní kandidáti byli zvoleni? Je zcela jasné, že ve výrazně personalizovaných volebních systémech, kam můžeme zařadit především systémy s jednomandátovými volebními obvody, kde se volič rozhoduje přímo pro určitého kandidáta, jako je např. alternativní hlasování v Austrálii, dvoukolový absolutně většinový volební systém používaný například ve Francii pro volbu Národního shromáždění, nebo relativně většinová volba (tzv. First Past the Post, první v cíli) známá z parlamentních voleb např. v Bělorusku, Kanadě, Spojeném království Velké Británie a Severního Irska či Spojených státech amerických, není výše zmíněná otázka příliš relevantní, neboť politické strany většinou nominují pouze jednoho svého kandidáta.³ Daleko významnější je naopak v systémech s vícemandátovými volebními obvody, mezi něž patří kromě poměrných systémů (listinný poměrný systém a systém jednoho přenosného hlasu) i některé většinové systémy, jako například blokové hlasování, stranické blokové hlasování, systém jednoho nepřenositelného hlasu, limitované hlasování a tzv. Bordovo hlasování.⁴ Volí-li se ve volebním obvodě více kandidátů, dá se předpokládat, že budou politické strany nominovat tolik svých kandidátů, kolik zástupců se v daném obvodě volí, čímž se volební soutěž rozroste o novou dimenzi: kromě výběru mezi politickými stranami dochází také k výběru mezi kandidáty uvnitř volené strany,⁵ tedy k preferenčnímu hlasování, kterému se budu v práci dále věnovat.

---

³ Více k volebním systémům např. REYNOLDS, Andrew – REILLY, Ben – ELLIS, Andrew: *Electoral System Design: the New IDEA Handbook*. Stockholm, IDEA 2005, nebo CHYTÍLEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUK, Dalibor: *Volební systémy*. Praha, Portál 2009.

⁴ REYNOLDS, Andrew – REILLY, Ben – ELLIS, Andrew: *c. d.*, s. 153.

⁵ KATZ, Richard: *Intraparty Preference Voting*. In: GROFMAN, Bernard – LIJPHART, Arendt (eds.): *Electoral Laws and their Political Consequences*. New York, Agahaton Press 1985, s. 88.

David Farrell a Ian McAllister hovoří o třech hlavních úrovních preferenčního hlasování: hlasovací (ballot), čímž myslí to, jak moc mohou voliči ovlivňovat postavení kandidátů na kandidátní listině, volební (vote), související s tím, nakolik je samotná předvolební kampaň personalizovaná, a obvodové (district), která sleduje tři zásadní proměnné: kolik zastupitelů se v daném obvodě volí, kolik má volič hlasů a kolik může udělit preferencí.⁶ Zjednodušeně lze říci, že je preferenční hlasování ovlivňováno nejen tím, jaký volební systém je nastaven (hlasovací a obvodová úroveň), ale také tím, jak celou volební soutěž pojmají kandidáti a voliči (volební úroveň). V návaznosti na Careye a Shugarta⁷ rozlišují podle možností preferenčního hlasování poměrné listinné systémy s uzavřenými kandidátními listinami, u nichž nelze změnit pořadí kandidátů a voliči volí především stranu, otevřené a pořadové kandidátní listiny, u nichž může volič ovlivnit výsledné pořadí kandidátů s tím, že v prvním případě převažuje personalizovaná volba, ve druhém pak volba stranická, neomezenou preferenční, avšak svými dopady převážně stranickou volbu systémem jednoho přenosného hlasu, a čistě nominální volbu u relativně většinového volebního systému, která je v případě absolutně většinového výrazně taktická.⁸ Lze říci, že podávají zbytečně složité, navíc v konečném důsledku příliš zjednodušující vysvětlení.

Základní proměnnou, která ovlivňuje charakter preferenčního hlasování u listinných poměrných systémů, je typ kandidátních listin. V anglicky psané literatuře se můžeme setkat s rozlišením na volné, otevřené a uzavřené kandidátní listiny,⁹ v české literatuře se pak ujaly názvy volná kandidátní listina, vázaná kandidátní listina a přísně vázaná kandidátní listina.¹⁰ Typologii kandidátních listin lze vysvětlit dvěmi základními otázkami. Mohou voliči vybírat mezi kandidáty navrženými jimi volenou stranou? A má tento jejich výběr přímý dopad na to, který kandidát bude zvolen?¹¹ Vzhledem k tomu, že u přísně vázaných kandidátních listin nedochází k preferenčnímu hlasování, budu se dále zabývat pouze systémy s volnými a vázanými kandidátními listinami, které (spolu se systémy

---

⁶ FARRELL, David – MCALLISTER, Ian: *Voter Satisfaction and electoral systems: Does preferential voting in candidate-centred systems make a difference?* European Journal of Political Research 2006, Vol. 45, No. 5, s. 727-730.

⁷ CAREY, J. – SHUGART, M: *Incentives to cultivate a personal vote: A rank ordering of electoral formulas.* Electoral Studies 1995, Vol. 14.

⁸ FARRELL, David – MCALLISTER, Ian: *c. d.*, s. 727-729.

⁹ REYNOLDS, Andrew – REILLY, Ben – ELLIS, Andrew: *c. d.*, s. 84.

¹⁰ CHYTÍLEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUD, Dalibor: *c. d.*, s. 209-210.

¹¹ KARVONEN, Lauri: *Preferential Voting: Incidence and Effects.* International Political Science Review 2004, Vol. 25, No. 2, s. 206.

jednoho přenosného hlasu, jednoho nepřenoseného hlasu, blokovým hlasováním a limitovaným hlasováním) Carmen Ortega označuje jako „preferenční volební systémy“.¹² Upozorňuje přitom na skutečnost, že se tyto volební systémy v řadě zemí podstatně liší.

Vynecháme-li odlišnou podobu hlasovacích lístků, tedy zda jsou voličům předkládány na výběr kandidátní listiny, nebo jednotliví kandidáti, jako je tomu v případě systémů jednoho přenosného hlasu používaného v Irsku, na Maltě nebo v Austrálii, jednoho nepřenoseného hlasu, dříve používaného v Japonsku, blokového hlasování a z voleb do španělského senátu známého limitovaného hlasování, zůstává základní charakteristikou rozlišující ony preferenční volební systémy samotný způsob volby.¹³ V preferenčních listinných volebních systémech, v nichž jsou voličům vždy předkládány kandidátní listiny politických stran, lze volit trojím způsobem. V prvním případě má volič jeden hlas, kterým volí určitou kandidátní listinu, na níž je možné různému počtu kandidátů udělit preferenční hlasy. Druhá možnost je ta, že má kandidát taktéž pouze jeden hlas, kterým však volí jednoho konkrétního kandidáta, jehož volbou získává hlas automaticky i strana, za níž kandiduje. Poslední způsob, v němž voliči disponují větším počtem hlasů, dovoluje volit kandidáty napříč kandidátními listinami, přičemž volební zisk strany odpovídá součtu hlasů všech jejích kandidátů.¹⁴ V některých volebních systémech, např. v Lotyšsku,¹⁵ je možné kromě pozitivní preference udělit i preferenci negativní, což však, dle mého, není dalším samostatným způsobem volby, ale spíše modifikací výše zmíněných způsobů. Podobně vnímám i kombinaci prvních dvou způsobů, jež dává voličům možnost rozhodnout, zda budou volit stranu přímo, nebo prostřednictvím některého z jejích kandidátů.

Samotné podobě volby se věnuje také Matthew Shugart, který rozlišuje preferenční listinné systémy do čtyř kategorií (otevřené listiny, pružné listiny, kvazilistiny a skryté listiny) podle toho, zda je či není udělení preference povinné, tedy zda voliči volí určitého kandidáta, díky němuž získá hlas i strana, nebo volí přímo stranu, a zda hraje nějakou roli postavení na kandidátní listině.¹⁶ U otevřených listin, kde voliči volí politickou stranu

---

¹² ORTEGA, Carmen Villodres: *Preference voting systems and their impact on the personalisation of politics*. Paper presented at the CSES Conference and Planning Committee Meeting, Seville 2006, s. 8-9.

¹³ ORTEGA, Carmen Villodres: *c. d.*, s. 4-5.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ TOPLAK, Jurij: *Preferential Voting: Definition and Classification*. Paper presented at the annual meeting of the Midwest Political Science Association 67th Annual National Conference, Chicago, April 2009, s. 30.

¹⁶ SHUGART, Matthew Soberg: *Comparative Electoral Systems Research: The Maturation of the Field and New Challenges Ahead*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 41-43.

s možností udělení preference některým kandidátům, a kvazilistin, na nichž jsou voleni konkrétní kandidáti, díky nimž získá hlasy i jejich strana, rozhoduje o zvolení kandidáta pouze počet obdržených preferenčních hlasů. U pružných (obdoba otevřených) a skrytých listin (obdoba kvazilistin) musí kandidáti získat určitý počet preferencí, aby k nim bylo vůbec přihlíženo. Pokud stanovené hranice nedosáhnou, získávají mandát kandidáti podle postavení na kandidátní listině.¹⁷ Otevřené listiny a kvazilistiny jsou tedy volnými kandidátními listinami, zatímco pružné a skryté listiny jsou kandidátními listinami vázanými.

1.2 Preferenční volební systémy v Evropě

Z celkového počtu 45 států v Evropě (nepočítaje Vatikán) můžeme jako demokratické (svobodné) označit 37 zemí. Vycházím přitom z dat organizace Freedom house z konce roku 2013, z nichž plyne, že zcela nesvobodné je pouze Bělorusko a Rusko, částečně svobodné pak Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Makedonie, Moldávie a Ukrajina.¹⁸ Není třeba připomínat, že jedním ze základních předpokladů demokratického systému je existence svobodných voleb. Podíváme-li se podrobněji na volební systémy užívané pro volby do parlamentů (respektive dolních komor parlamentů) jednotlivých zemí, zjistíme, že v drtivé většině se používá listinný poměrný systém, a to ve 26 případech,¹⁹ přičemž v 19 zemích ho můžeme označit jako preferenční. Jedná se o Belgii, Českou republiku, Dánsko, Estonsko, Finsko, Island, Kypr, Lichtenštejnsko, Lotyšsko, Lucembursko, Nizozemsko, Polsko, Rakousko, Řecko, San Marino, Slovensko, Slovinsko, Švédsko a Švýcarsko.²⁰ Irsko a Malta používají, jak již bylo zmíněno výše, systém jednoho přenosného hlasu, sedm zemí (Andora, Itálie, Litva, Maďarsko, Monako, Německo a Rumunsko) používá různé kombinace poměrného i většinového systému a pouze ve dvou státech je nastaven většinový volební systém: ve Francii dvoukolový absolutně většinový a

---

¹⁷ SHUGART, Matthew Soberg: *c. d.*, s. 41-43

¹⁸ FREEDOM HOUSE: *Map of Freedom 2013*.

Dostupné na:

<http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Map%20of%20Freedom%202013,%20final.pdf>

¹⁹ Srovnej např. REYNOLDS, Andrew – REILLY, Ben – ELLIS, Andrew: *Electoral System Design: the New IDEA Handbook*. Stockholm, IDEA 2005, s. 166-173, nebo CHYTÍLEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUD, Dalibor: *Volební systémy*. Praha, Portál 2009, s. 321-350.

²⁰ Nekompletní výčet např. v: MILLARD, Frances – POPESCU, Marina: *Preference voting in post-communist Europe*. Paper presented at the PSA - EPOP Conference, University of Essen, Wivenhoe Park, 2010, nebo:

Proportional Representation Open List Electoral Systems in Europe. International Foundations for Electoral Systems. Election Issues 2009, Paper 1.

ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska relativně většinový prvního v cíli. U voleb do Evropského parlamentu je dominance preferenčních volebních systémů ještě výraznější: z 28 členských států, v nichž se tyto volby konají, se používá v 18 případech.²¹ Nutno ale podotknout, že velké státy, s výjimkou Itálie, používají přísně vázané kandidátní listiny, takže jsou preferenčními listinnými systémy voleni pouze 342 poslanci (plus dalších 17 systémem jednoho přenosného hlasu) z celkového počtu 751.

Vraťme se však k preferenčním listinným systémům. Jako základní proměnné, které určují jejich charakter, uvádí Tomáš Lebeda velikost volebního obvodu, matematickou formuli, kterou se převádí hlasy na mandáty, počet a charakter skrutinií a uzavírací klauzuli.²² V souvislosti s preferenčním hlasováním nás však budou zajímat zcela jiné proměnné. Výše popsaný rozdíl mezi volnými a vázanými listinami není třeba dále rozvádět. Uvedu pouze, že volné kandidátní listiny bychom našli ve Finsku, Lotyšsku, Polsku a samozřejmě v zemích, kde využívají volební systémy s možností panašování, tedy hlasování napříč kandidátními listinami. Jedná se o Lichtenštejnsko, Lucembursko a Švýcarsko. Dále se už budu věnovat pouze listinným systémům s vázanými kandidátními listinami, mezi nimiž existují výrazně rozdíly, týkající se především jejich otevřenosti. Tu ovlivňuje především proměnná, již můžeme označit jako preferenční klauzule, představující minimální počet preferenčních hlasů, které musí kandidát obdržet, aby k nim bylo přihlédnuto při přerozdělování mandátů. V parlamentních volbách evropských států se setkáváme s dvojím různým nastavením této kvóty. První možností je její vyjádření pomocí procentuálního podílu ze zisku vlastní strany (dále procentuální klauzule). Tuto preferenční klauzuli využívá kromě České republiky také např. Slovensko či Švédsko. Druhou možností, jak onu klauzuli vyjádřit, je pomocí určité kvóty (dále kvótní klauzule), jako je tomu např. v Belgii či Dánsku. Problémem klauzule vyjádřené kvótou je však to, že nezohledňuje vlastní zisk strany, a tak je pro zástupce menších stran její překonání téměř nemožné. Použití kvóty je tak lepší kombinovat i s procentuální klauzulí, jako je tomu např. v Rakousku, kde voliči vybírají mezi stranami s tím, že mohou udělit jeden preferenční hlas některému z kandidátů. Pro preferenční zvolení se vyžaduje buďto zisk poloviny Hareovy

---

²¹ www.elections2014.eu/cs

²² LEBEDA, Tomáš: *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. Sociologický časopis 2001, Vol. 37, No. 4, s. 426-427.

kvóty, nebo alespoň 1/6 zisku vlastní strany.²³ Mimo tyto dvě možnosti je možné u systémů s nepovinným preferenčním hlasováním nastavit jako podmínku také minimální podíl voličů, kteří udělili svou preferenci.

Všechny typy preferenčních klauzulí jsou pak také výrazně ovlivňovány další proměnnou, a to velikostí volebního obvodu. Překonání i na první pohled poměrně nízké klauzule může být velmi obtížné, je-li pro volby vytvořen pouze jeden celostátní volební obvod. Takto nastavená pravidla mají kromě San Marina, u něhož je pro jeho velikost daná otázka irelevantní, také v Nizozemsku a na Slovensku. Přestože je volba na Slovensku a v České republice velmi podobná (v obou případech vybírají voliči mezi stranami s možností až čtyř preferenčních hlasů pro kandidáty dané strany), i přes nižší preferenční klauzuli (tříprocentní na Slovensku,²⁴ pětiprocentní v České republice²⁵) je preferenčně voleno výrazně méně kandidátů, což na příkladu voleb z roku 2002, kdy ještě v obou státech platila desetiprocentní preferenční klauzule, ukazuje výzkum Francese Miliarda a Mariny Popescu.²⁶

Základním důvodem je to, že zatímco o čtyři preferenční hlasy soutěží ve vnitrostranické volbě v České republice maximálně 36 kandidátů (volební kraje Praha a Moravskoslezský), přičemž průměrně se jedná o 24-25 kandidátů, na Slovensku je to až 150 kandidátů, což výrazně (v průměru šestinásobně) snižuje šanci získání preferenčního hlasu. Z uvedeného příkladu pak vyplývá další výrazná proměnná, kterou je počet preferenčních hlasů, které může volič udělit, a možnost jejich kumulování jednomu kandidátovi, která se však v parlamentních volbách evropských států neobjevuje. Zůstaneme-li u států, kde je klauzule stanovena podílem zisku strany, nabízí se nám srovnání preferenčních volebních systémů v České republice a ve Švédsku. Přestože je průměrná velikost volebního obvodu v České republice více než dvojnásobná (v České republice, jak již bylo zmíněno, 24,5 mandátů, ve Švédsku 10,7 mandátů), má český volič větší šanci ovlivnit konečnou podobu legislativního orgánu než ten švédský, protože švédský volič může udělit pouze jednu preferenci. Ta tak připadá v průměru na 10,7

---

²³ MÜLLER, Wolfgang: *Austria: A Complex Electoral System with Subtle Effects*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 404.

²⁴ Zákon č. 333/2004 Z.z., o volbách do Národnej rady Slovenskej republiky, § 43 (5).

²⁵ Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 50 (5).

²⁶ MILLARD, Frances – POPESCU, Marina: *c. d.*, s. 21-23 a 38.

kandidátů, zatímco jedna česká, využije-li volič všechny čtyři možné, jen na něco málo přes šest kandidátů. Švédská preferenční klauzule je také pětiprocentní (dříve osmiprocentní), avšak s podmínkou, že kandidát získá alespoň 50 preferenčních hlasů.²⁷ Vzhledem k počtu hlasů, který musí strana v obvodu získat (čtyřprocentní celostátní volební klauzule, nebo alespoň 12% zisk v obvodu), mi tato podmínka připadá zcela zbytečná. Přestože je tedy zákonné nastavení pro preferenční zvolení ve Švédsku o něco přísnější, než je tomu v České republice, stále můžeme hovořit o poměrně mírných podmínkách.

Přestavme si některé další preferenční volební systémy. V Belgii se pro preferenční zvolení kandidáta vyžaduje dosažení Droopovy kvóty, která odpovídá podílu počtu hlasů pro stranu v daném obvodu a počtu v něm získaných mandátů navýšeného o číslo jedna.²⁸ Není překvapivé, že je takto zvolena jen malá část kandidátů, obvykle z první pozice na kandidátní listině (tzv. top-list-star). Značným zmírněním pro přidělení mandátů dalším kandidátům je však redistribuce části hlasů pro stranu i pro již zvoleného kandidáta dalším kandidátům, čímž je výše zmíněné přísné pravidlo obejito. Zvolení tak jsou nejen kandidáti z čela listiny, jimž jsou přiděleny hlasy určené k redistribuci tak, že druhému v pořadí se přiřadí tolik preferencí, kolik mu chybí k dosažení Droopovy kvóty, a zbylé hlasy určené k převodu se převedou na dalšího kandidáta (tzv. list-vote receivers), ale i ti, kteří mají nejvíce hlasů po přerozdělování, přestože jsou na kandidátní listině níže, a tak se na ně v redistribuci nedostalo (tzv. preference-vote-dependants).²⁹ Tito kandidáti teoreticky nemusí dosáhnout žádné kvóty, a tak je belgický preferenční systém částečně volný.

Zatímco belgická preferenční klauzule vypadá na první pohled poměrně přísně, klauzule používaná v Nizozemsku působí naopak vcelku mírně. Voliči v Nizozemsku udělují povinnou preferenci jimi vybranému kandidátovi, čímž získává hlasy i jeho strana. Pro postup na kandidátní listině je třeba dosáhnout 25 % Hareovy kvóty, což je, v porovnání s jinými kvótou definovanými klauzulemi, podstatně méně. Díky existenci celostátního volebního obvodu však tuto kvótu překročí jen velmi málo kandidátů, obvykle

---

²⁷ FOLKE, Olle – PERSSON, Torsten – RICKNE, Johanna: *Preferential Voting and the Selection of Party Leaders: Evidence from Sweden*. Paper presented at The Olivek Williamson Seminar on Institutional Analysis, September 2013, s. 8-9.

²⁸ DE WINTER, Lieven: *Belgium: Empowering Voters or Party Elites?* In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 421.

²⁹ BRÄUNINGER, Thomas – BRUNNER, Martin – DÄUBLER, Thomas: *Personal vote-seeking in flexible list systems: How electoral incentives shape Belgian MPs' bill initiation behaviour*. *European Journal of Political Research* 2012, Vol. 51, No. 5, s. 611-613.

jeden až dva napříč všemi stranami,³⁰ neboť pouze velmi úzká skupina politiků se těší celostátní popularitě a je známá napříč regiony, díky čemuž jsou schopni získávat podporu po celém státě. Obvykle se jedná o celostátní lídry politických stran.

Asi nejzajímavější preferenční hlasování mají v Dánsku. Kandidující politické strany si samy mohou rozhodnout, jaký typ kandidátní listiny zvolí. Na výběr mají vázané listiny založené na nominačních obvodech, nebo tzv. paralelní listiny, které jsou volné.³¹ Po určení, který typ kandidátní listiny použijí, vyberou kandidáty do volebních obvodů, které se skládají z několika nominačních obvodů. Všichni vybraní kandidáti kandidují v celém volebním obvodě, každý z nich je však dále určen jako lídr pro jeden z nominačních obvodů. Vybere-li si strana vázanou kandidátní listinu, seřadí kandidáty podle svého. Preferenční klauzule je pak rovna Droopově kvótě, jejíž dosažení je však velmi obtížné a preferenčně zvoleno je jen minimum kandidátů. Rozhodne-li se strana pro volnou listinu, seřadí své kandidáty podle abecedy a dále je čistě na voličích, kdo z nich bude zvolen.³² Nezvolení kandidáti pak mají ještě šanci získat mandát při alokaci kompenzačních mandátů, pro něž se již nevytváří nové kandidátní listiny, ale využijí se stávající pro dané volební obvody.

Posledním preferenčním systémem, který bych rád představil, je volební systém používaný v Itálii pro volby do Poslanecké sněmovny za první republiky (tzn. do voleb v roce 1994) a ve Slovinsku pro komunální volby, který staví preferenční klauzuli, výše uvedenou jako nejdůležitější proměnnou preferenčních systémů s vázanými kandidátními listinami, na úroveň proměnné druhořadé. V čem spočívá výjimečnost tohoto systému oproti všem ostatním? Zásadním rozdílem je podoba kandidátní listiny, konkrétněji přímo její obsah. Zatímco u ostatních systémů, ať už v nich byla přímo volena politická strana s následnou možností udílení preferencí pro některé kandidáty, nebo politická strana prostřednictvím samotných kandidátů, vždy se dostal voliči do rukou volební lístek, na němž byl kromě názvu politické strany (a náležitých formalit) uveden i kompletní seznam kandidátů, kteří za ni kandidují. To však v tomto případě neplatí. Na volebním lístku je

---

³⁰ ANDEWEG, Rudy: *The Netherlands: The Sanctity of Proportionality*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 493-494.

³¹ ELKLIT, Jørgen: *Denmark: Simplicity Embedded in Complexity (or is it the Other Way Round)?* In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 463.

³² ELKLIT, Jørgen: *Preferential Voting in Denmark: How, Why, and to What Effect?* Paper presented at The APSA Annual Meeting 2011, s. 2-5.

uveden pouze název politické strany, bez seznamu kandidátů. Pokud chce volič využít možnosti udělit preferenční hlas, musí na lístek dopsat jméno konkrétního kandidáta, kterého preferuje.³³ Kandidátům je tak výrazně ztížena možnost, jak dosáhnout na preferenční hlasy, protože volič musí být už předem dobře informován o složení kandidátní listiny a rozhodnutý o své volbě. Není tedy překvapením, že např. ve slovinských komunálních volbách v roce 2002 využilo preferenčního hlasování pouze 11,6 % voličů, zatímco v jiných typech voleb je využíváno více než ¼ voličů.³⁴

Po představení různých forem pravidel pro preferenční hlasování je na místě shrnout všechny proměnné, které ovlivňují otevřenost listinných systémů s vázanými kandidátními listinami. Jedná se tedy o preferenční klauzuli, maximální počet udělených preferencí, jež lze udělit, velikost volebního obvodu, podoba kandidátní listiny (neplést s typem kandidátní listiny) a možnost kumulování preferencí (mimo tyto proměnné existuje celá řada dalších, především politického či sociokulturního rázu, které jsou ale velmi těžko uchopitelné, příkladem může být míra frakcionizace politických stran, která výrazně zvyšuje vnitrostranickou soutěž, a tak i samotné preferenční hlasování, či určité volební tradice). Jejich seřazení podle důležitosti je však velmi problematické, neboť volební pravidla jsou tak různorodá, že záleží na konkrétním daném případě, která proměnná je více či méně významná. I přesto si, až na italskou výjimku, troufám tvrdit, že tou obecně nejvýznamnější je podoba preferenční klauzule, která je ovšem výrazně ovlivňována i ostatními proměnnými. Posuzování preferenčního hlasování je tedy vhodnější vnitrostátně, se zaměřením na jeho konkrétní dopady, než mezistátně, při němž se omezujeme na pouhou deskriptivní komparaci.

1.3 Předpoklady preferenčního hlasování a jeho dopady

Vzhledem k tomu, že se samotné analýze předpokladů a dopadů preferenčního hlasování budu věnovat v analytické části této práce, zde představím pouze některé fenomény, které s problematikou preferenčního hlasování souvisí, především důvody, kvůli kterým jsou nejčastěji kandidáti preferenčně voleni. Nejčastěji uváděný je vztah mezi mírou obdržených preferenčních hlasů a postavením na kandidátní listině. Napříč všemi

---

³³ TOPLAK, Jurij: *c. d.*, s. 30.

³⁴ Tamtéž.

státy lze pozorovat, že nejvíce preferenčních hlasů získávají lídři kandidátních listin. Důvod je prostý: voliči jsou nejlépe informovaní právě o kandidátech umístěných na předních místech kandidátních listin, ti jsou jim také nejčastěji představováni, ať už jejich politickou stranou během předvolební kampaně, nebo i nezávislými pozorovateli.³⁵ To dokazuje i studie Michaela Marshe, jenž poukazuje na to, že např. v Nizozemsku více než 90 % preferenčních hlasů obdrželi kandidáti na prvním místě kandidátní listiny.³⁶ Fakt, že existuje statisticky významný vztah mezi postavením na kandidátní listině a ziskem preferenčních hlasů, až tak překvapivý není. Daleko zajímavější zjištění přináší Jonathan Koppell a Jeniffer Steen. Na příkladu primárních voleb Demokratické strany v New Yorku v roce 1998 ukazují, že největší podporu získali kandidáti uvedení na seznamu jako první, přestože určené pořadí bylo bezvýznamné.³⁷ Je tedy zjevné, že tento jev (tzv. position effect) nesouvisí pouze s tím, na kolik jsou veřejnosti lídři známí, nebo s šancí na preferenční zvolení daného kandidáta, ale že funguje i sám o sobě. Výrazně je pak posílen u nových, programově příliš neukotvených stran, které staví svou politiku na charismatických lídrech a svou kampaň výrazně personalizují.³⁸

Dalším zajímavým jevem je výrazně vyšší využívání preferenčního hlasování voliči koaličních seskupení, než je tomu u voličů samostatně kandidujících stran, což je dáno především tím, že se v případě volební koalice více stran nejedná pouze o vnitrostraničnou soutěž, nýbrž i o soutěž mezistraničnou, která je však přesunuta z klasického výběru mezi stranami na výběr uvnitř kandidátní listiny pomocí preferenčních hlasů. Voliči jsou tak motivováni pro preferenční volbu kandidátů strany, která je jim bližší. Klasickým příkladem a potvrzením tohoto jevu jsou volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky z roku 2002. Z celkem 12 preferenčně zvolených poslanců jich bylo 11 z Koalice KDU-ČSL a US-DEU. Jasně se tak ukázala „*schopnost voličů koncentrovat hlasy tak, by překonaly potřebnou hranici a měly vliv na přepočítání mandátů.*“³⁹ Nárůst preferenčního hlasování oproti předchozím volbám přitom zaznamenaly obě zmíněné strany: KDU-ČSL více jak dvojnásobný, US-DEU dokonce trojnásobný.⁴⁰

---

³⁵ MILLARD, France – POPESCU, Marina: *c. d.*, s. 12.

³⁶ MARSH, Michael: *The Voters Decide? Preferential Voting in European List Systems*. European Journal of Political Research 1985, Vol. 13, No. 4.

³⁷ KOPPELL, Jonathan – STEEN, Jennifer: *The Effects of Ballot Position on Election Outcomes*. The Journal of Politics 2004, Vol. 66, No. 1.

³⁸ MILLARD, France – POPESCU, Marina: *c. d.*, s. 12-13.

³⁹ MORKEŠ, Jan: *Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PSP ČR*. European Electoral Studies 2008, Vol. 3, No. 1, s. 17-18.

⁴⁰ Tamtéž.

Výše popsané jevy vysvětlují sice motivaci využít možnosti preferenčního hlasování, avšak nevysvětlují důvody volby určitého kandidáta. Proto se přesuneme do systému jednoho přenosného hlasu, který je založen na výrazně personalizované volbě, čímž dané vlastnosti kandidáta zvýrazní natolik, že lze důvody určité volby kvalitně zkoumat a měřit. Michael Marsh ve svém výzkumu irských voleb uvádí, že nejdůležitějším stimulem pro danou volbu jsou osobní vlastnosti kandidáta (39 %), následované místem, odkud kandidát pochází (30 %) a politickou stranou, z níž pochází (20 %). Až na posledním místě (8 %) je uváděn politický program kandidáta.⁴¹ Osobní charakter (charisma a schopnost zastávat úřad) a socioekonomická charakteristika (pohlaví, věk, zaměstnání a místo bydliště) jsou hlavním důvodem volby i podle Olle Folkeho, Tortena Perssona a Johanny Rickne. Dodávají přitom, že pouze desetina voličů je k volbě motivována politickými názory kandidáta.⁴² Johnston dokonce tvrdí, že tzv. přátelský a sousedský efekt (osobní známost kandidáta či jeho propojení s voličovým regionem) je tak silný, že voliči jsou schopni opustit od volby dlouhodobě preferované a volené strany a dát přednost podpoře strany, za níž kandiduje jim známý kandidát.⁴³ Nutno podotknout, že se stále bavíme o parlamentních volbách, nikoli o volbách druhého řádu, u nichž bychom takovéto chování voličů mohli předpokládat. V nich pak dochází k poslednímu efektu, který zde představím. Jedná se o úspěšnost kandidátů, kteří už mají nějakou politickou zkušenost. Klasicky se jedná o kandidáty v regionálních volbách se zkušeností z komunální sféry. Kumulace mandátů není nikterak neobvyklá a počet komunálních politiků z povolání v regionálních zastupitelských orgánech výrazně převyšuje počet zastupitelů jiných profesí,⁴⁴ což odráží fakt, že jsou tito kandidáti dobře známí (přátelský efekt) i regionálně zakotvení (sousedský efekt).

---

⁴¹ MARSH, Michael: *Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland*. Party Politics 2007, Vol. 13, No. 4, s. 508-509.

⁴² FOLKE, Olle – PERSSON, Torsten – RICKNE, Johanna: *c. d.*, s. 11.

⁴³ JOHNSTON, R. J.: *Local Effects in Voting at Local Election*. Annals of the Association of American Geographers 1974, Vol. 64, No. 3, s. 419.

⁴⁴ RYŠAVÝ, Dan – ŠARADÍN, Pavel: *Zastupitelé českých měst a obcí*. Praha, Slon 2011, s. 108-110.

Tabulka č. 1: Preferenční parlamentní volby v Evropských státech⁴⁵

Stát	Metoda volby	Přepočítání na mandáty	Preferenční klauzule
Belgie	strana (více preferencí)	d'Hondt	Droopova kvóta
Česká republika	strana (4 preference)	d'Hondt	5 % zisku strany
Dánsko	strana (1 preference)	d'Hondt, kompenzační	Droopova kvóta / -
Estonsko	1 kandidát	Hare, d'Hondt	1/10 Hareovy kvóty
Finsko	strana (1 preference)	d'Hondt	-
Island	strana (+/- preference)	d'Hondt, kompenzační	-
Kypr	strana (až 6 preferencí)	Hareova kvóta	-
Lichtenštejnsko	Panašování	Hareova kvóta	-
Lotyšsko	strana (1 preference)	Sainte-Laguë	-
Lucembursko	Panašování	Hagenbach-Bischoff	-
Nizozemsko	1 kandidát	Hareova kvóta	¼ kvóty
Polsko	1 kandidát	d'Hondt	-
Rakousko	strana (1 preference)	Hare, d'Hondt	1/6 strany, ½ kvóty
Řecko	strana (až 5 preferencí)	H.-Bischoff, Hareova k.	-
San Marino	strana (3 preference)	d'Hondt	-
Slovensko	strana (4 preference)	Hagenbach-Bischoff	3 % zisku strany
Slovinsko	strana nebo 1 kandidát	Droop., d'Hondt	-
Švédsko	strana (1 preference)	Sainte-Laguë	5 % zisku strany
Švýcarsko	Panašování	Hagenbach-Bischoff	-

⁴⁵ GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

Proportional Representation Open List Electoral Systems in Europe. *International Foundations for Electoral Systems. Election Issues* 2009, Paper 1.

CHYTÍLEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUD, Dalibor: *Volební systémy*. Praha, Portál 2009.

Riikogu Election Act (2012).

Act No. 24/2000, Concerning Parliamentary Elections to the Althing.

Act No. 44/1992, National Assembly Elections Act of Slovenia.

2. Kraje a krajské volby

2.1 Vznik vyšších územně samosprávných celků

Samosprávné kraje se v České republice objevují až v roce 2000. Parlamentní debata vedoucí k jejich vytvoření je sice zahájena už na začátku 90. let 20. století, avšak byla poměrně komplikovaná. Původně zamýšlené zemské zřízení, které podporovalo především Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko a Občanské hnutí vedené Petrem Pithartem, realizováno nebylo a i nová ústava s ním nepočítala.⁴⁶ V budoucnu mělo sice dojít ke zřízení vyšších územně správních celků, jejichž přesný počet však stanoven nebyl. Původně jednoúrovňová samospráva, jež spočívala v existenci samosprávných obcí, tak byla rozšířena o novou úroveň až ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., který počítal s vytvořením 14 vyšších územně samosprávných celků (krajů).⁴⁷ Nabytí jeho účinnosti bylo odloženo na začátek roku 2000, přičemž, jak poznamenávají Karel Vodička a Karel Šimka, byl „*reálně naplněn teprve uskutečněním prvních voleb do zastupitelstev nově zřízených krajů na podzim 2000.*“⁴⁸ Pro zmíněný ústavní zákon nakonec hlasovali poslanci ČSSD, KDU-ČSL, ODA a celkem 42 občanských demokratů, proti byli jen komunisté, poslanci SPR-RSČ, tři sociální demokraté a zbytek poslanců ODS.⁴⁹ Na přelomu tisíciletí však došlo ke komplexní reformě místní samosprávy. Kromě výše zmíněného vytvoření krajů bylo reformováno také obecní zřízení (např. obnovení statutu městys či zpřísnění pravidel pro nově vznikající obce⁵⁰) a zanikly okresní úřady, coby nižší jednotky státní správy. Jejich původní kompetence se rozdělily mezi nově vzniklé obce s rozšířenou působností a také kraje, jež se tak staly nejen jednotkami samosprávy, ale i státní správy.⁵¹ Celá reforma byla důsledkem plnění závazků vyplývajících z Evropské charty místní samosprávy, k nimž se Česká republika, jakožto člen Rady Evropy, zavázala jejím přijetím a inkorporací do svého právního řádu s platností k 1. září 1999.⁵² Základní tezí celé charty je přesvědčení, že „*místní společenství jsou*

---

⁴⁶ ŠARADÍN, Pavel – ŠULÁK, Tomáš: *Krajské volby 2000 – Olomoucký kraj*. Olomouc, Univerzita Palackého 2001, s. 12-13.

⁴⁷ Ústavní zákon č. 347/2000 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 1.

⁴⁸ VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha, Portál 2003, s. 285.

⁴⁹ ŠARADÍN, Pavel – ŠULÁK, Tomáš: *c. d.*, s. 18.

⁵⁰ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), §§ 3 a 21.

⁵¹ VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *c. d.*, s. 297-298.

⁵² KOČÍ, Roman: *Obecní samospráva v České republice*. Praha, Leges 2012, s. 17.

jedním z hlavních základů jakéhokoli demokratického zřízení,“ a že „ochrana a posilování místní samosprávy v různých evropských zemích je důležitým příspěvkem k budování Evropy založené na zásadách demokracie a decentralizace moci“.⁵³

Spolu se vznikem nové úrovně místní samosprávy (pověřené i některými výkony státní správy) bylo také potřeba jasně definovat její pravomoci. V samostatné působnosti se jedná především o rozhodování o vnitřních věcech kraje (např. schvalování rozpočtu, volba rady a hejtmána či zřizování příspěvkových organizací kraje), vyhlášení krajských referend, zajišťování dopravní obslužnosti, vydávání obecně závazných vyhlášek a zákonodárnou iniciativu zastupitelstva.⁵⁴ V přenesené působnosti kraje a krajské úřady vydávají v souladu se zákony či jinými právními předpisy nařízení rady kraje⁵⁵ a zřizují mimo jiné střední školy, vyšší odborné školy, základní školy speciální, základní umělecké školy, dětské domovy⁵⁶ a některá zdravotnická zařízení (krajské nemocnice a krajské hygienické stanice), čímž nahrazují bývalé (nesamosprávné) krajské a okresní úřady.

2.2 Volby do zastupitelstev krajů

Základním orgánem spravující kraj je krajské zastupitelstvo, jehož velikost se přímo odvíjí od počtu obyvatel žijících v daném kraji: zastupitelstva krajů s méně než 600 tisíci obyvateli mají 45 členů, s 600 tisíci – 900 tisíci obyvateli 55 členů a v krajích s více než 900 tisíci obyvateli se volí 65členné zastupitelstvo.⁵⁷ Volby do zastupitelstev krajů se řídí zákonem č. 130/2000 Sb., podle něhož smí kandidovat pouze registrované politické strany, politická hnutí a jejich koalice, nikoli však sdružení nezávislých kandidátů.⁵⁸ Volí se listinným poměrným systémem s užitím modifikovaného d'Hondtova dělitele (prvním dělitelem je číslo 1,42) pro přepočítání hlasů na mandáty a pětiprocentní uzavírací klauzuli pro vstup do skrutinia.⁵⁹ Spojení velkých volebních obvodů a modifikovaného d'Hondtova dělitele, jehož hlavním účinkem je znevýhodnění malých stran, je, jak uvádí Jakub Šedo, poměrně zvláštní, neboť strany, kterým se podaří překonat onu pětiprocentní klauzuli, vždy

---

⁵³ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 o přijetí Evropské charty místní samosprávy, Preambule.

⁵⁴ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), §§ 35 a 36.

⁵⁵ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), § 30.

⁵⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), § 181.

⁵⁷ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), § 31.

⁵⁸ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, § 20 (1).

⁵⁹ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, § 43.

dosáhnou i na druhý mandát, čímž nulují zmíněný význam používaného dělitele.⁶⁰ Kandidátní listiny jsou uzavřené, přičemž každý volič může udělit až čtyři preference různým kandidátům dané strany. Pro postoupení kandidáta vpřed bylo původně potřeba získat alespoň tolik přednostních hlasů, kolik tvoří 10 % všech platných hlasů pro stranu, na jejíž kandidátní listině kandidoval.⁶¹ Teprve pro volby 2012 bylo toto pravidlo upraveno a snížen počet požadovaných preferencí na pět procent,⁶² což výrazně přispělo k vyššímu využívání preferenčního hlasování.

2.3 Preferenčně zvolení krajszí zastupitelé

Není nijak překvapivé, že vzhledem ke zvolnění pravidel pro postup na kandidátní listině pomocí přednostních hlasů se také výrazně zvedl počet zastupitelů, kteří byli zvoleni právě díky preferenčním hlasům. Tabulka č. 2 ukazuje, kolik zastupitelů ve všech čtyřech volbách napříč kraji bylo takto zvoleno. Preferenčně zvolení zastupitelé jsou tedy ti, kteří se dostali (by se dostali) do zastupitelstva ne díky svému postavení na kandidátní listině, ale díky zisku preferenčních hlasů. To znamená, že přestože byla jejich pozice na kandidátní listině nižší, než získaný počet mandátů strany, na jejíž kandidátní listině kandidovali, díky své volební podpoře přeskočili výše postavené kandidáty a získali mandát pro sebe. Naopak nepreferenčně zvolení zastupitelé získali svůj mandát především díky svému postavení na kandidátní listině, tedy nebyli přeskočeni nikým z nižší pozice. Za názvy krajů je v závorce uvedena velikost zastupitelstva, počet preferenčně zvolených zastupitelů je uveden v tabulce čísly mimo závorku, v závorce je uveden počet zastupitelů, kteří by byli zvoleni díky preferencím, pokud by volební zákon stanovoval hranici nutnou pro přeskočení ostatních kandidátů 5 % (respektive původních 10 % u voleb z roku 2012), za středníkem je pak uveden počet úspěšných stran v daném kraji (ty, které získaly své zastupitele).

Tabulka č. 2: Počet preferenčně zvolených zastupitelů

	2000	2004	2008	2012
Středočeský (65)	0 (0); 4 strany	0 (2); 5 stran	0 (0); 4 strany	(0) 1; 4 strany

⁶⁰ ŠEDO, Jakub: *Volební systémy postkomunistických zemí*. Brno, CDK 2007, s. 29-30.

⁶¹ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, § 43 (7).

⁶² Zákon č. 222/2012 Sb., kterým se mění volební zákony a zákon č. 326/1999Sb.

Jihočeský (55)	0 (3); 5 stran	0 (3); 5 stran	0 (0); 4 strany	(0) 4; 6 stran
Plzeňský (45)	0 (5); 5 stran	1 (1); 5 stran	1 (1); 4 strany	(0) 1; 4 strany
Karlovarský (45)	0 (7); 4 strany	1 (3); 5 stran	2 (4); 6 stran	(3) 11; 6 stran
Ústecký (55)	0 (2); 4 strany	0 (0); 3 strany	1 (2); 4 strany	(1) 5; 5 stran
Liberecký (45)	1 (9); 6 stran	0 (3); 4 strany	0 (2); 5 stran	(0) 3; 5 stran
Královéhradecký (45)	0 (1); 4 strany	2 (5); 6 stran	2 (2); 5 stran	(3) 9; 6 stran
Pardubický (45)	0 (2); 5 stran	0 (0); 4 strany	0 (1); 4 strany	(0) 8; 6 stran
Vysočina (45)	1 (8); 5 stran	0 (3); 5 stran	0 (1); 4 strany	(3) 11; 6 stran
Jihomoravský (65)	0 (0); 5 stran	2 (2); 5 stran	0 (0); 4 strany	(0) 2; 5 stran
Olomoucký (55)	2 (6); 5 stran	1 (4); 4 strany	0 (2); 4 strany	(2) 5; 5 stran
Zlínský (45)	1 (4); 5 stran	0 (2); 5 stran	0 (2); 5 stran	(1) 8; 6 stran
Moravskoslezský (65)	2 (3); 5 stran	0 (0); 4 strany	0 (0); 4 strany	(0) 2; 5 stran
ČR celkem (675)	7 (50); 4,77	7 (28); 4,62	6 (17); 4,38	(13) 70; 5,31

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

Abychom mohli porovnávat počty preferenčně zvolených kandidátů v daných volbách, jsou u všech voleb uvedeny nejen počty preferenčně zvolených kandidátů, ale i jejich hypotetický počet, pokud by při nich platilo odlišné preferenční pravidlo. Díky tomu lze z tabulky vyčíst, jak výrazně ovlivnila změna volebních pravidel z roku 2012 užívání preferenčního hlasování. Porovnáme-li mezi sebou poslední dvoje volby, zjistíme, že by při užití totožného volebního pravidla (10 %) bylo v roce 2012 preferenčně zvoleno více než dvakrát více zastupitelů než v předcházejících volbách. Při pětiprocentním preferenčním pravidle by byl rozdíl dokonce více než čtyřnásobný.

Z tabulky č. 2 je také zřejmé, že kromě změny volebních pravidel ovlivňují počet preferenčně zvolených kandidátů i další dvě proměnné: počet úspěšných stran a velikost voleného zastupitelstva (počet voličů v kraji). S roztržitostí volební podpory mezi více úspěšných stran roste počet preferenčně zvolených zastupitelů, což lze prokázat porovnáním s průměrným počtem úspěšných stran v daných volbách. Použijeme-li Spearmanovu korelační logiku a seřadíme od nejvyššího po nejnižší průměrný počet úspěšných stran v daných volbách a počet preferenčně zvolených zastupitelů, zjistíme, že v obou případech je pořadí shodné. Např. ve volbách 2008, kdy bylo preferenčně zvoleno nejméně kandidátů, byl i průměrný počet úspěšných stran nejnižší (pouze 4,38). Důvod je

zřejmý: nižší počet úspěšných stran je dán jejich vyšší podporou, přičemž s počtem hlasů pro úspěšné strany roste i absolutní počet hlasů nutný pro preferenční zvolení, jež se tak stává obtížně překročitelnou podmínkou. Například tři preferenčně zvolení zastupitelé ze sedmi ve volbách 2004 byli z menších regionálních uskupení, což představuje téměř 43 % (zbylí čtyři byli z KDU-ČSL). Pokud by pro preferenční zvolení stačilo 5 % přednostních hlasů, byl by výsledek ještě zřetelnější: 13 z 28 preferenčně zvolených zastupitelů by bylo právě z těchto uskupení, dalších devět pak z KDU-ČSL. Ze dvou nejsilnějších stran (ODS a ČSSD) naopak nebyl v těchto volbách preferenčně zvolen nikdo a i při platnosti mírnějších pravidel by byli takto zvoleni pouze čtyři, přestože obě dohromady získaly téměř 85 % všech mandátů. Zvláštním případem je KSČM. Z jejich celkem 614 zvolených krajských zastupitelů nebyl preferenčně zvolen nikdo. Pokud by pro všechny volby platilo mírnější preferenční pravidlo, bylo by jich takto zvoleno celkem sedm. Paradoxní je, že šest z nich by bylo zvoleno v roce 2000, kdy získala KSČM nejvíce hlasů. Podobně bychom mohli argumentovat i u druhé zmíněné proměnné. Zatímco v sedmi 45členných zastupitelstvech by bylo (za užití 5% podmínky pro všechny volby) preferenčně zvoleno celkem 117 zastupitelů, což je více jak 37 %, ve třech 65členných zastupitelstvech by jich bylo pouze 12, což představuje jen něco málo přes šest procent ze 195 v nich volených zastupitelů.

3. Kandidáti ve volbách do zastupitelstva Olomouckého kraje 2012

3.1 Základní proměnné výzkumu

Jak jsem již zmínil v úvodu, analýza obsahuje celkem 458 kandidátů z osmi uskupení, které získaly v krajských volbách v Olomouckém kraji v roce 2012 více než tři procenta platných hlasů. Téměř všechny informace o kandidátech pochází ze serveru Českého statistického úřadu (ČSÚ)⁶³ a kromě jména a příjmení kandidáta zahrnují dalších 17 proměnných. Jedná se o pořadí na kandidátní listině, uvedený akademický titul, volební stranu, politickou příslušnost kandidáta, věk, pohlaví, deklarované povolání, pozici na komunální úrovni a bydliště. Poslední kategorii proměnných tvoří procentuální podíl preferenčních hlasů, které kandidát obdržel v obci, v níž žije, v obvodu obce s rozšířenou působností (ORP), kam tato obec spadá, ve svém okrese a nakonec i v celém kraji. Na totožných čtyřech úrovních (obec, ORP, okres a kraj) je uveden i procentuální zisk strany, za níž kandidoval, což je výhodné pro zkoumání, nakolik kandidatura některých kandidátů ovlivnila zisk strany v dané obci či oblasti.

U číselných proměnných problém s kódováním není, horší to je s proměnnými nominálními či pořadovými. Pro ně bylo pro přehlednost potřeba vytvořit určité kategorie, kam by se daly zařadit. Pro uvedený akademický titul jsem vytvořil celkem sedm kategorií: bez akademického titulu, titul z vyšší odborné školy (Dis.), bakalářský titul, magisterský titul (zahrnující magistry, inženýry a zahraniční tituly obdobné magistru), malý doktorát (JUDr., MUDr., MVDr., PhDr., ThDr., PaedDr., RNDr. a titul RSDr.), vědecké tituly (Ph.D., CSc. a Dr.) a habilitační tituly, tedy tituly docent a profesor. Daleko obtížnější však bylo kategorizovat kandidáty uvedená povolání. Pro ně jsem nakonec vytvořil 15 kategorií. První kategorii povolání, označenou jako politik, tvoří lidé, kteří zastávají jakékoli uvolněné politické funkce. Většinou se jedná o starosty či místostarosty (náměstky primátorů) obcí, patří sem však i funkce hejtmana, náměstka hejtmana, poslance a senátora. Kategorie lékař a zdravotník se může zdát na první pohled podobná. První tvoří lékaři všeho druhu, zubaři, farmaceuti a veterináři, kategorii zdravotník zdravotní sestry, záchranáři, laboranti, fyzioterapeuti a hygienici. Dalšími kategoriemi jsou právník, pedagog

---

⁶³ www.volby.cz

(učitelé na všech úrovních, navíc také ředitelé základních a středních škol), podnikatel (podnikatelé, živnostníci všeho druhu a osoby samostatně výdělečně činné), manažer (manažeři, vedoucí pracovníci a kromě ředitelů škol i ředitelé organizací), vědec, inženýr (technická kvalifikovaná povolání, ekonomové a architekti), dělník (technici, méně kvalifikovaní pracovníci, dělnická povolání a prodavačky), úředník (úřednická povolání, zaměstnanci státní správy, sociální pracovníci, asistenti, odboroví předáci, účetní a ekonomové bez vysokoškolského vzdělání) a umělec (herci, filmaři, fotografové, malíři, hudebníci a sportovci). Poslední trojicí kategorií jsou studenti, důchodci a lidé bez zaměstnání. Jedinou proměnnou, která nevyhází čistě jen z údajů ČSÚ, je kandidátova pozice na komunální úrovni v době konání krajských voleb. Funkci starosty či místostarosty kandidáti sice většinou uvádějí, ale v řadě případů musela být dohledána jinde, což bylo, vzhledem k počtu kandidátů a obcí, z nichž pochází, časově velmi náročné. Funkce zastupitele obce pak byla doplněna podle výsledků komunálních voleb z roku 2010. Kategoriemi u této proměnné jsou tedy starosta, náměstek primátora, místostarosta, zastupitel a kandidát bez komunální pozice. Rozdělení místostarostů a náměstků primátorů do dvou různých kategorií odůvodňuji tím, že kandidátů ze statutárních měst je na kandidátní listině většinou více, a tak je jejich volební pozice odlišná, což je třeba zohlednit v hlubší analýze v poslední kapitole. Absence kategorie primátor má jednoduché vysvětlení: ani jeden ze tří primátorů v kraji ve volbách nekandidoval.

3.2 Podpora kandidátů podle politické příslušnosti a volební strany

Podívejme se teď na některé vztahy mezi proměnnými. Jako první představím preferenční zisky kandidátů v závislosti na jejich politické příslušnosti, na úrovni kraje pak v závislosti na volební straně. Problémem v této oblasti jsou Nezávislí a Nezávislá volba, za které kandidoval pouze jeden jejich člen, a tak je nebudeme (mimo krajskou úroveň) brát v potaz. Největší skupinu tak, především díky těmto dvěma uskupením, představují kandidáti bez politické příslušnosti, kterých je dohromady více než jedna třetina. Přehled o politické příslušnosti kandidátů přináší tabulka č. 3.

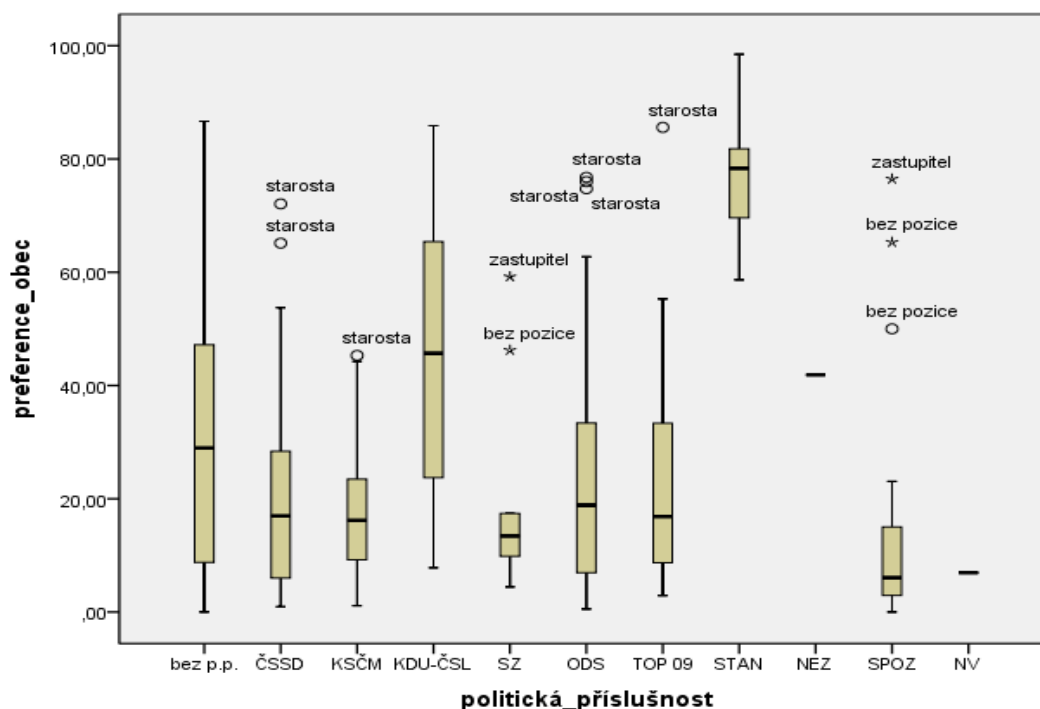
Tabulka č. 3: Politická příslušnost kandidátů

	počet	v %	% straníků
bez politické příslušnosti	169	36,9	-
ČSSD	60	13,1	100,0
KSČM	46	10,0	79,3
KDU-ČSL	32	7,0	74,4
SZ	10	2,2	83,3
ODS	59	12,9	98,3
TOP 09	26	5,7	92,9
STAN	9	2,0	33,3
NEZ	1	0,2	1,7
SPOZ	45	9,8	78,9
NV	1	0,2	1,8
Celkem	458	100,0	63,1

Zdroj: ČSÚ

Z uvedeného vyplývá, že bez nestraníků se na svých kandidátkách obešla jen ČSSD, jejichž všech 60 kandidátů bylo členy strany. Podobně tomu bylo i u ODS, za níž kandidoval pouze jeden nestraník a u dvojice TOP 09 a SZ se dvěma navrženými nestraníky. Naopak z 27 kandidátů navržených STAN, jich bylo členy hnutí 9, což představuje pouhou jednu třetinu z nich. Následující graf Podpora kandidátů na úrovni obce v závislosti na politické příslušnosti ukazuje podporu kandidátů v obci, kde žijí, výrazně odchylné případy jsou definovány kandidátovou funkcí na komunální úrovni.

Graf č. 1: Podpora kandidátů na úrovni obce v závislosti na politické příslušnosti

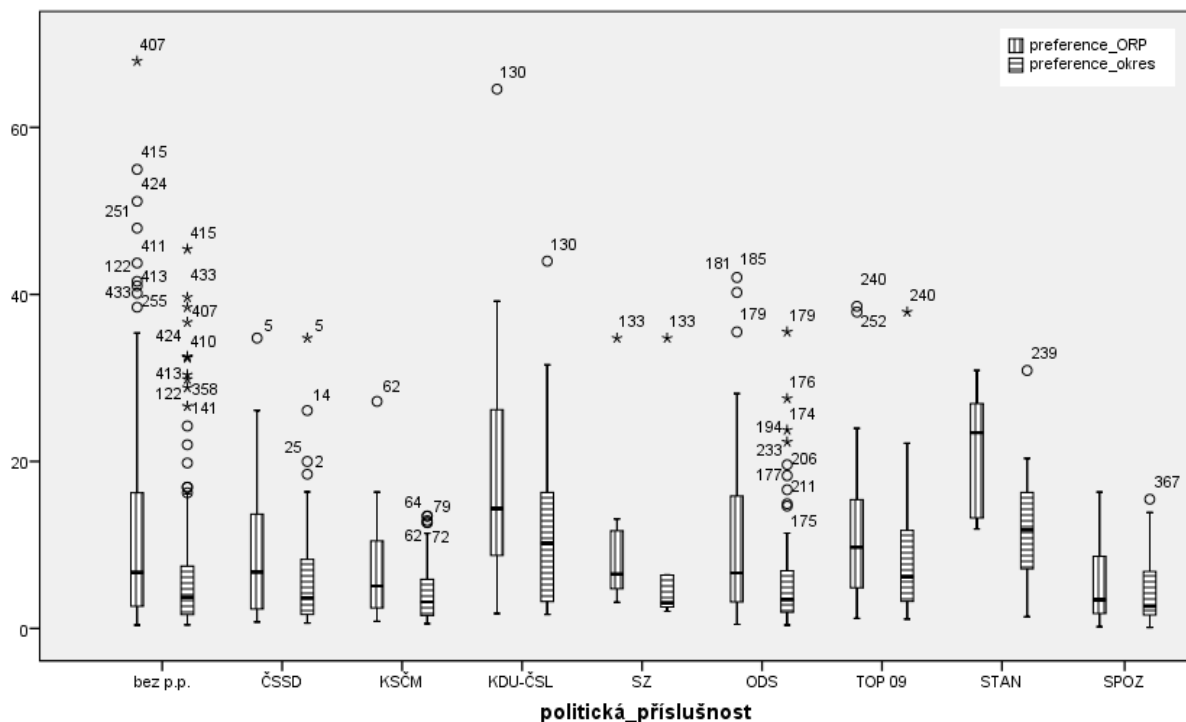
Zdroj: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Z grafu č. 1 jasně vyplývá, že nejvíce preferencí ve svých obcích získali členové hnutí STAN. Průměrná podpora kandidáta dosáhla hodnoty 77,7 % hlasů, přičemž žádný z nich nezískal méně než polovinu hlasů strany (nejmenší zisk byl 58,7 %). Úspěšní v zisku preferencí ve své obci byli také členové KDU-ČSL s průměrem 45,4 % hlasů, avšak s více jak dvojnásobnou směrodatnou odchylkou, kterou představuje délka grafu u dané strany (u KDU-ČSL 23,1, u STAN 11,8). Důvodem je fakt, že sedm z devíti členů STAN zastávají, jak už sám název hnutí napovídá, funkci starosty, kteří dosahují ve svých obcích podobných preferenčních zisků. Tento jev však vysvětlím později. Ostatní skupiny podle politické příslušnosti se ve svých průměrech velmi podobají: kandidáti bez politické příslušnosti 30,5 %, TOP 09 24,4 %, ODS 24,3 %, SZ 19,9 %, ČSSD 19,3 % a KSČM 18,3 %. Nejnižší průměr (11,9 %) zaznamenali členové SPOZ.

Na dalších úrovních (v obvodu ORP a okresu) se rozdíl mezi průměry preferencí členů STAN a KDU-ČSL stírají, zisky obou však nadále výrazně převyšují preferenční zisky ostatních. Následující graf ukazuje podporu kandidátů v obvodu ORP a okrese. Narozdíl od grafu na úrovni obcí, kde jsme odchylné případy definovali podle pozice na

komunální úrovni, jsou tady definováni podle toho, o kterého konkrétního kandidáta se jedná.

Graf č. 2: Podpora kandidátů na úrovni ORP a okresu v závislosti na politické příslušnosti

Zdroj: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

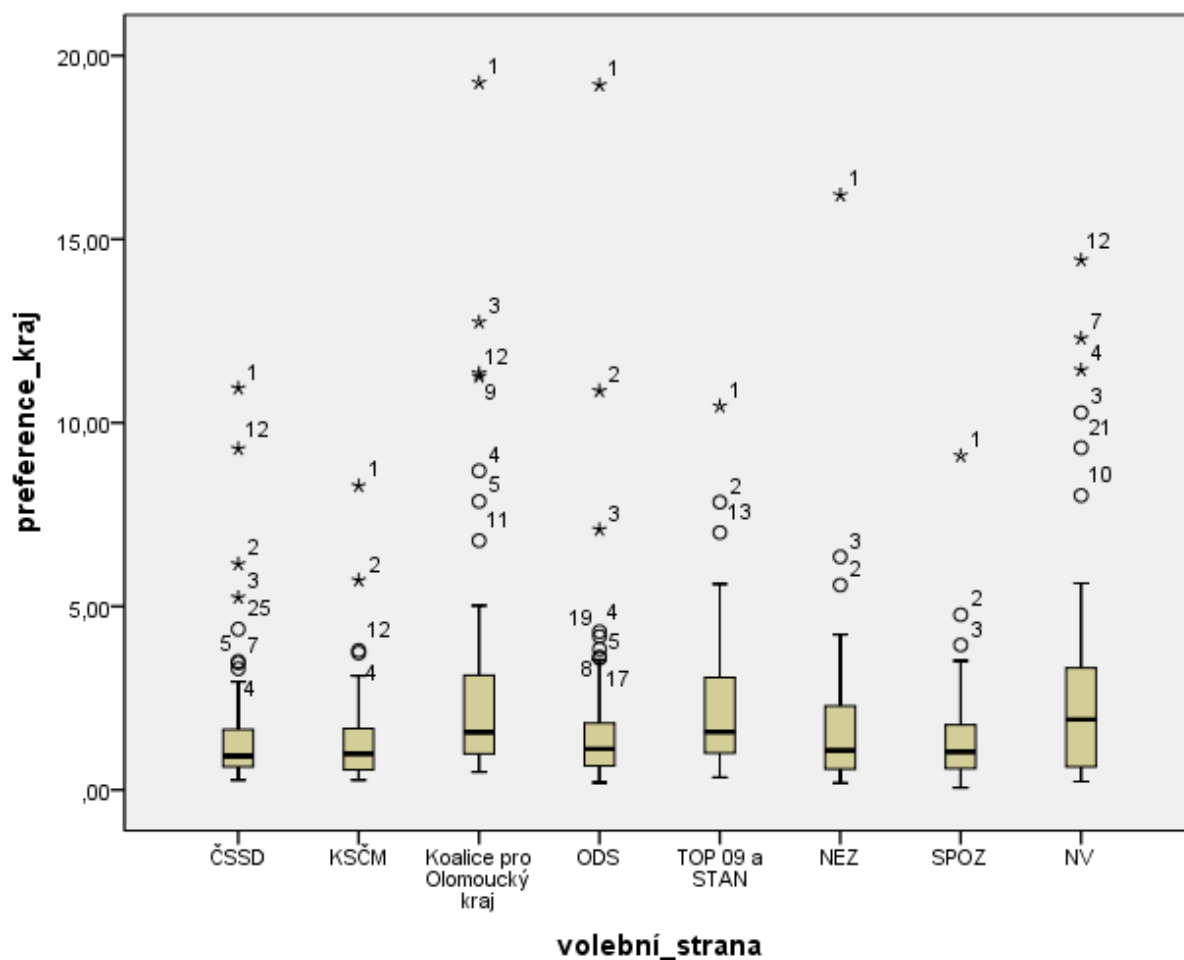
Podívejme se nejprve na případy, které se statisticky významně odchyľují od průměru. U kandidátů bez politické příslušnosti se jedná o starostu Lipníku nad Bečvou Miloslava Příklad (407), starostu Šumperka Zdeňka Brože (415) a starostu Zlatých Hor Milana Ráče (433), z ČSSD jde o starostku Jeseníka Marii Fomiczewovou (5) a starostku Vidnavy Evu Pavličkovou (14), z KSČM o lékaře z Hranice Ivana Sumaru 62), z KDU-ČSL o starostu Zábřehu Františka Johna (130), ze SZ o jesenického manažera Tomáše Hradila (133), z ODS starostu Šternberka Stanislava Orsága (181), starostu Uničova Dalibora Horáka (185), starostu Lipové-lázně Lubomíra Žmolíka (179), náměstka prostějovského primátora Jiřího Pospíšila (176) a lídrini kandidátky Markétu Záleskou (174) a z TOP 09 se od průměru statisticky výrazně odchyľuje starosta Vápenné Leoš Hannig (240) a pedagog z Hranic Vladimír Juračka (252). Především se jedná o kandidáty z měst s pověřenou působností, kteří dokáží získávat podporu napříč celým regionem. Zatímco ve svých obcích se těšili, jak bylo zmíněno v první kapitole práce, hlavně z přátelského efektu, v regionu (ORP či okres) převažuje efekt sousedský, neboť je jejich

jméno v dané oblasti dobře známé a voliči jsou ochotni jim, i přes často nevolitelnou pozici na kandidátní listině, udělovat preferenční hlasy nehledě na možnost zvolení. V některých případech je právě jejich kandidatura důvodem volby určitého uskupení. Samotnou podporou starostů obcí s rozšířenou působností a vlivem jejich kandidatury na zisk strany, za níž kandidují, se pak budu věnovat ve čtvrté kapitole. Rád bych však ještě vysvětlil jednu věc: důvodem, proč je u některých kandidátů odchylka od průměru statisticky významnější na úrovni okresu než na úrovni ORP, je fakt, že se jedná o kandidáty z Jesenicka, kde je oblast ORP totožná s okresem. U ostatních kandidátů se zvětšující se úrovní procento preferencí, zcela logicky, klesá.

Poslední úroveň je celý kraj. Přestože členové STAN (3,7 %) a KDU-ČSL (3,8 %) stále dominují průměrnému zisku preferenčních hlasů (nejúspěšnější z ostatních byli členové TOP 09 s průměrem 2,3 %), jedná se už o velmi malá procenta. I na této úrovni však existují statisticky významné odchylné případy. Vzhledem k tomu, že se jedná hlavně o lídry kandidátních listin, použiji jako nezávisle proměnnou, namísto politické příslušnosti, volební stranu. Graf č. 3 ukazuje průměrné hodnoty preferencí kandidátů jednotlivých volebních stran a pořadí na kandidátní listině u kandidátů, kteří získali výrazně více preferenčních hlasů. Jedná se především o Mariana Jurečku z Koalice pro Olomoucký kraj a Markétu Záleskou z ODS, kteří svým preferenčním ziskem 19,26 %, respektive 19,20 %, výrazně převyšují zisky ostatních kandidátů. Velmi dobrého zisku dosáhla i Jana Hamplová z NEZ (16,20 %), Ivo Slavotínek z Koalice (12,74 %) a Zdeněk Brož z NV s 14,43 % preferenčních hlasů, jehož výsledek však mohla ovlivnit i jeho kandidatura v současně konaných senátních volbách. Lze říci, že především u Koalice pro Olomoucký kraj, ODS a NV nalézáme více výrazných kandidátů, kteří dokázali oslovit voliče napříč celým krajem. Zajímavý je také, v porovnání s ostatními stranami, poměrně vysoký průměr preferencí u kandidátů NV, který je s 2,9 % druhý nejvyšší po průměru Koalice (3,0 %). U obou subjektů lze také najít nejvyšší směrodatnou odchylku, což jen potvrzuje výše zmíněnou existenci výrazných kandidátů (třetí nejvyšší byla u ODS). Za zmínku také stojí fakt, že NV je jediným subjektem, kde příliš neuspěl lídr kandidátky, za což může silná regionální podpora jiných kandidátů, především starostů Z. Brože (12) a M. Příkryla (4) a lékařů Zdenka Štěpána (7) a Dagmar Pospíšilové (3). U všech ostatních uskupení získal lídr nejvíce preferenčních hlasů.

Graf č. 3: Podpora kandidátů na úrovni kraje v závislosti na volební straně

Zdroj: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

3.3 Podpora kandidátů podle povolání

Další proměnnou, kterou chci představit, je povolání kandidátů. Jedná se o jeden ze základních ukazatelů, který společensky definuje kandidáta. Jak jsem již zmínil na začátku kapitoly, vzhledem k široké variabilitě různých povolání jsem vytvořil 15 kategorií, do kterých jsem všechny kandidáty zařadil. Pro účely představení kandidátů a jejich zisků podle deklarovaného povolání však sloučím poslední tři kategorie (student, důchodce a nezaměstnaný) do jedné – ekonomicky neaktivní. Tabulka č. 4 ukazuje zastoupení jednotlivých povolání mezi kandidáty a úspěšnost získávat preferenční hlasy na různých úrovních, přičemž je třeba zdůraznit, že na všech čtyřech úrovních jsou rozdíly mezi průměry preferencí statisticky významné.

Tabulka č. 4: Povolání kandidátů a jeho vliv na volební podporu

	Počet	v %	Pořadí průměrů v obci, ORP, okresu a kraji			
Politik	98	21,4	1.	1.	1.	1.
Lékař	21	4,6	2.	2.	2.	2.
Právník	16	3,5	10.	3.	3.	3.
Pedagog	44	9,6	7.	4.	8.	5.
Podnikatel	51	11,1	3.	11.	11.	8.
Manažer	63	13,8	4.	5.	4.	4.
Vědec	5	1,1	13.	10.	9.	11.
inženýr	31	6,8	8.	8.	6.	7.
zdravotník	11	2,4	6.	7.	7.	10.
dělník	33	7,2	9.	12.	12.	12.
úředník	42	9,2	5.	6.	5.	9.
umělec	7	1,5	11.	9.	10.	6.
ekonom. neaktivní	36	7,9	12.	13.	13.	13.
Celkem	458	100,0	-	-	-	-

Zdroj: ČSÚ

Z tabulky je zřejmé, že největší skupinu kandidátů tvoří profesionální politici. Většinou se jedná o uvolněné politiky komunální (starostové a místostarostové), výjimku tvoří politici krajsí (hejtman a jeho náměstci) a celostátní (poslanci a senátoři). Druhou největší skupinou jsou manažeři, tedy vedoucí pracovníci, následovaní podnikateli, pedagogy a úředníky. Vztah mezi deklarovaným povoláním a ziskem preferencí je statisticky významný na všech úrovních, přestože se rozdíly se zvětšující se úrovní srovnávají. Není překvapením, že nejúspěšnější v zisku preferenčních hlasů byli právě politici, u nichž byl průměr v obci, což je však ve většině případů dáno tím, že v ní zastávají funkci starosty či místostarosty a jsou tak všeobecně známi, 50,4 % preferenčních hlasů. Na úrovni obcí byli velmi úspěšní také lékaři s průměrem 29,3 %, podnikatelé (24,2 %), manažeři (22,3 %) a úředníci (21,5 %). Na dalších úrovních byli kromě politiků, lékařů a manažerů úspěšní také pedagogové a právníci, kteří přitom byli na obecní úrovni až na 10. místě. To je však dáno tím, že ze 16 kandidujících právníků jich 14 pochází z měst (ve 12 případech z měst okresních). Jejich podprůměrný procentuální výsledek (nikoli podprůměrný co do počtu absolutních hlasů) na této úrovni tak znamenal velmi

nadprůměrný zisk na úrovni ORP, okresu i kraje. Na úrovni celého kraje byli úspěšní také umělci, což je dáno jejich všeobecnou známostí. Naopak v obcích velmi úspěšní podnikatelé na dalších úrovních neuspěli, což ukazuje, že jsou sice velmi populární v místě bydliště, avšak jinde zcela neznámí. Nejméně úspěšní pak byli dělníci a lidé ekonomicky neaktivní, z nichž zaznamenali lepšího výsledku důchodci.

Dále porovnáme zastoupení jednotlivých povolání v závislosti na volební straně kandidáta. Výrazně nadreprezentovanou skupinou byli především politici na kandidátní listině koalice TOP 09 a STAN. Zatímco mezi všemi kandidáty jich bylo, jak jsem zmínil výše, pouze málo přes pětinu, zde tvoří nadpoloviční většinu, což je však dáno především charakterem STAN, jakožto komunálního subjektu, z jehož 27 navržených kandidátů deklarovalo povolání politik celkem 23 z nich. Naopak žádný politik nekandidoval na kandidátce SPOZ. Politici byli nadreprezentováni také na kandidátních listinách Koalice pro Olomoucký kraj (30,9 %), ČSSD (25,0 %) a mírně i u ODS (21,7 %). Vzhledem k tomu, že kandidáti podle povolání tvoří velikostně velmi odlišné skupiny, budu dále hovořit o procentuálním zastoupení kandidátů z jednotlivých volebních stran v rámci svého povolání. Pro ilustraci přikládám tabulku č. 5, v níž kvůli malému počtu nejsou zastoupeni vědci a umělci.

Tabulka č. 5: Volební strana u jednotlivých povolání (sloupcová procenta)

	polit.	lékař	právn.	pedag.	podn.	man.	inže.	zdrav.	děln.	úřed.	neak.
ČSSD	15,3	14,3	18,8	20,5	9,8	11,1	16,1	27,3	6,1	9,5	2,8
KSČM	8,2	4,8	12,5	4,5	13,7	3,2	16,1	9,1	24,2	11,9	47,2
Koalice	17,3	14,3	18,8	15,9	7,8	11,1	19,4	18,2	3,0	7,1	2,8
ODS	13,3	9,5	12,5	9,1	19,6	27,0	9,7	9,1	0,0	9,5	8,3
TOP	30,6	19,0	0,0	11,4	5,9	7,9	6,5	0,0	6,1	4,8	2,8
NEZ	9,2	9,5	18,8	11,4	17,6	6,3	12,9	27,3	27,3	9,5	11,1
SPOZ	0,0	0,0	6,3	13,6	7,8	14,3	19,4	9,1	21,2	31,0	19,4
NV	6,1	28,6	12,5	13,6	17,6	19,0	0,0	0,0	12,1	16,7	5,6
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

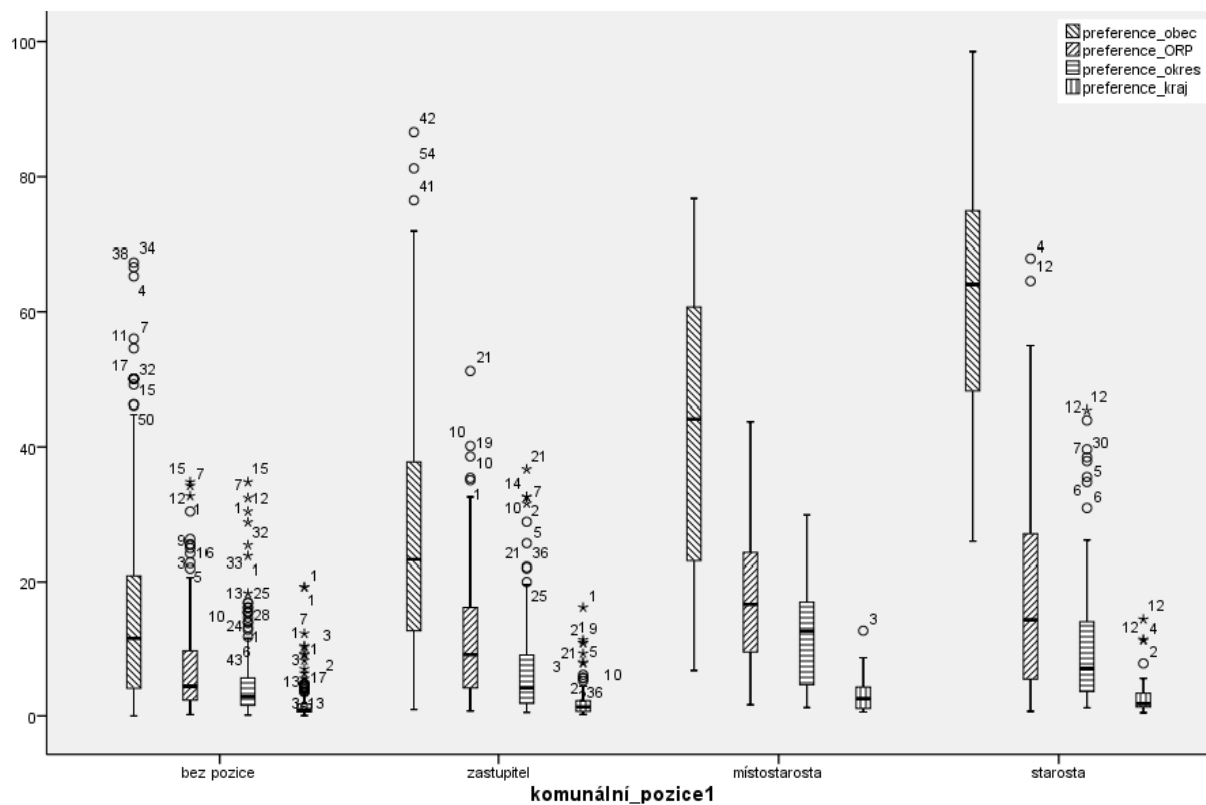
Kromě podílu politiků, který jsem popsal výše, je zajímavá výrazná nadreprezentace kandidatury za KSČM, NEZ a SPOZ u dělníků. U obou levicových subjektů se rozhodně nejedná o překvapivý jev, což se však nedá říci o hnutí NEZ. Nepřekvapí také nulové zastoupení dělníků u ODS a to, že téměř polovina ekonomicky neaktivních, zde se jedná především o důchodce, kandidovala za KSČM a téměř pětina za SPOZ. Dále bych rád zmínil ještě výrazné zastoupení kandidatury za SPOZ mezi úředníky, za ČSSD mezi pedagogy a zdravotníky, za ODS mezi manažery, za NV mezi lékaři a za NEZ mezi zdravotníky. V neposlední řadě je třeba poukázat na počet podnikatelů kandidujících za KSČM, jež výrazně převyšuje podnikatele kandidující za ČSSD, Koalici, TOP i SPOZ.

3.4 Podpora kandidátů podle komunální pozice

V poslední části této kapitoly se budu věnovat kandidátům podle jejich postavení na komunální úrovni. Více než 48 % kandidátů má nějakou pozici na komunální úrovni, ať už se jedná o starosty (13,1 %), místostarosty a náměstky primátorů (5,7 %), nebo ostatní zastupitele (29,3 %). Vlivu komunální pozice na procentuální zisk kandidáta a kandidatury starostů obcí na zisk jejich politické strany, který je však, alespoň na úrovni obce, opačný (starostou je spíše proto, že je daná strana v obci silná, ne naopak), se budu více věnovat v následující kapitole. Zde především představím komunální pozici podle politické příslušnosti a u kandidátů jednotlivých volebních stran. Kvůli malému počtu případů a obdobné funkci jsou sloučeny kategorie místostarosta a náměstek primátora. Na obecní úrovni preferencím zcela dominují starostové, jejichž průměr zde dosáhl 62,1 %, o necelých 20 procent tak překonali zisky místostarostů (průměr 43 %). Téměř dvojnásobného zisku oproti kandidátům bez pozice na komunální úrovni dosáhli také ostatní zastupitelé (průměr 27,5 %). U všech čtyř kategorií jsme však zaznamenali velmi vysoké hodnoty směrodatných odchylek. Zajímavá je podpora místostarostů na vyšších úrovních: u ORP dosáhli průměru téměř totožného se starosty (18,5 % u místostarostů, 18,9 u starostů), na úrovni okresu i kraje pak dokonce vyššího, což lze připisovat především vyššímu počtu místostarostů z větších obcí, jejichž absolutní počet preferencí znamená na vyšších úrovních vyšší procentuální podporu. Z 26 místostarostů je sedm náměstků primátorů statutárních měst, dalších sedm z měst s pověřenou působností a pouze jeden z obce s méně než tisíci obyvateli. Ostatní zastupitelé pak v průměru dopadli vždy lépe než

kandidáti bez pozice na komunální úrovni. Pro lepší ilustraci přikládám tabulku č. 4. Výrazně odchylné případy jsou popsány podle pořadí na kandidátní listině.

Graf č. 4: Podpora kandidátů v závislosti na komunální pozici

Zdroj: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

4. Analýza preferenčního hlasování

4.1 Zkoumání vztahů mezi proměnnými

V předchozí kapitole jsem definoval proměnné, podle nichž budu dále analyzovat příčiny, které vedou voliče k udělení preferenčních hlasů pro dané kandidáty. Je zcela jasné, že zde existuje celá řada důvodů, proč jsou konkrétní kandidáti voleni, přičemž spoustu z nich, ať už jsou dány výše popsaným přátelským či sousedským efektem, ideologickým přesvědčením nebo prostě dále nespecifikovatelnou osobní sympatií, nelze dost dobře změřit, a tak ani popsat. Mým záměrem není rozbor voličova přemýšlení o tom, zda (a pokud ano, tak jak) využije možnosti preferenčního hlasování, čehož bych v rámci práce tohoto druhu ani nebyl schopen. Chci však poukázat na proměnné, které mohou ovlivnit voličovo rozhodnutí (přestože je neovlivňují pouze ony), na vztahy mezi nimi a na vliv, jaký opravdu mají. Statistika (a ta sociálně-vědní už vůbec) není vševysvětlující vědou, nicméně může nám pomoci odhalit a především potvrdit některé souvislosti a vztahy, které bez ní sice můžeme předpokládat, ale nejsme schopni otestovat jejich pravost.

Pro zjištění vztahu mezi kandidátovou pozicí na komunální úrovni a ziskem preferenčních hlasů na čtyřech různých úrovních jsem použil výpočet Pearsonova korelačního koeficientu, jenž udává sílu měřeného vztahu. Jeho hodnoty ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 6: Vztah mezi komunální pozicí a ziskem preferencí⁶⁴

		Correlations				
		komunální_ pozice1	preference_ obec	preference_ ORP	preference_ okres	preference_ kraj
komunální_pozice1	Pearson Correlation	1	,695**	,421**	,330**	,179**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000
	N	458	458	458	458	458

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Z tabulky č. 6 je zřejmé, že na všech úrovních existuje statisticky významný vztah mezi komunální pozicí a ziskem preferencí (signifikace 0,00), který je na úrovni obce enormně

⁶⁴ Tabulky v této kapitole vychází z výpočtů pomocí programu IBM SPSS Statistics podle dat ze serveru Českého statistického úřadu www.volby.cz. Vzhledem k celistvosti textu nejsou uvedeny zdroje dat u každé tabulky zvlášť.

silný (hodnota Pearsonova korelačního koeficientu 0,695), relativně silný je i na úrovni ORP a okresu, na úrovni kraje je už poměrně slabý. Obecně lze říci, že se komunální politici těší značné oblibě voličů svých stran především ve svých obcích, nicméně jejich popularita přesahuje území vlastní obce a je významná minimálně na úrovni obvodu obce s rozšířenou působností, ve značné síle i na úrovni okresu.

Stejný postup jako v předchozím případě jsem použil i pro zjištění vztahu mezi kandidátovou pozicí na kandidátní listině a ziskem preferenčních hlasů. Zatímco komunální pozice byla ve vztahu k zisku preferenčních hlasů významná především na úrovni obce, pozice na kandidátní listině je nejméně významná na úrovni kraje, kde hodnota Pearsonova korelačního koeficientu dosahuje hodnoty -0,561, což znamená že se zvyšujícím se pořadím (s horšící se pozicí) na kandidátní listině klesá podíl získaných preferencí. Naopak na úrovni obce tento vztah příliš silný není, přestože i zde není dílem náhody a je statisticky významný. Přesná čísla o síle vztahů mezi podíly preferencí a pořadím na kandidátní listině nabízí tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Vztah mezi pořadím na kandidátní listině a ziskem preferencí

		Correlations				
		pořadí	preference_ obec	preference_ ORP	preference_ okres	preference_ kraj
pořadí	Pearson Correlation	1	-,293**	-,480**	-,470**	-,561**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000
	N	458	458	458	458	458

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Z prvních dvou zkoumaných proměnných vyplývá, že voliči preferují především jim známé kandidáty z vlastní obce a také kandidáty na předních místech kandidátní listiny, jejichž jména jsou jim patrně také dostatečně známá. Celý jev je však zkreslen vyšším počtem preferenčních hlasů, které může kandidát udělit. Vzhledem k tomu, že je podíl preferencí získaný na území celého kraje dán součtem hlasů ve všech obcích, dá se očekávat, že by v případě, kdy by bylo možné udělit pouze jednu preferenci, kandidáti z předních míst o své preferenční hlasy v obcích, z nichž pochází jiný kandidát, z větší části přišli. To dokazuje i daleko silnější vztah mezi podílem preferencí získaných ve své obci a komunální pozicí kandidáta, než je tomu v případě postavení na kandidátní listině. Obojí však také souvisí s racionalitou preferenční volby, tedy vůlí voliče ovlivnit, který kandidát

bude zvolen. Dnes se však s přílišnou racionalitou při rozhodování, komu volič udělí své preferenční hlasy, nesetkáváme.

Pro změření vztahu mezi deklarovaným povoláním kandidáta a ziskem preferenčních hlasů, který jsem už částečně představil v minulé kapitole, použiji namísto Pearsonova korelačního koeficientu koeficient Spearmanův, který nepočítá s výší hodnot, ale s pořadím, díky čemuž je vhodný také pro zkoumání nominálních proměnných. Hodnoty koeficientu jsou uvedeny v tabulce č. 8. Z ní vyplývá, že existuje vztah mezi povoláním a volební podporou, což lze vidět také v tabulce č. 4, která uvádí pořadí povolání podle průměrného zisku preferenčních hlasů. Je také nutné připomenout, že se ve všech případech shoduje povolání politik s komunální pozicí starosta či místostarosta, u dalších kategorií povolání však k propojení s proměnnou komunální pozice nedochází.

Tabulka č. 8: Vztah mezi povoláním a ziskem preferencí

		Correlations					
			povolání1	preference_ obec	preference_ ORP	preference_ okres	preference_ kraj
Spearman's rho	povolání1	Correlation Coefficient	1,000	-,409**	-,358**	-,363**	-,420**
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000
		N	458	458	458	458	458

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Zatímco u výše zmíněných proměnných jsme zaznamenali statisticky významné a v některých případech i poměrně silné vztahy, statisticky významný rozdíl mezi preferenčními zisky u mužů a žen existuje jen na úrovni ORP (signifikance Levenesova testu 0,032). Na ostatních úrovních je tento rozdíl pouze vlivem náhody (signifikance u obce 0,859, u okresu 0,109 a u kraje 0,172). Stejně je tomu i u věku, mezi nímž a podílem preferencí neexistuje statisticky významný vztah na žádné z úrovní (signifikance 0,544; 0,320; 0,249 a 0,436).

Doposud jsem pomocí korelací vysvětloval existenci a sílu vztahů mezi různými proměnnými. Ve druhé polovině první části závěrečné kapitoly práce budu pomocí regresních analýz zkoumat, na základě kterých proměnných lze nejlépe vysvětlit konečný zisk preferencí na úrovni obce, ORP, okresu i kraje. Jako nezávisle proměnné jsou vkládány pořadí na kandidátní listině, volební strana, politická příslušnost, pozice na komunální úrovni, titul kandidáta, povolání, pohlaví a věk.

U nezávisle proměnné preferenční zisk v obci jsme pomocí těchto osmi proměnných dokázali vysvětlit celkem 52 % variace ($R^2=0,522$), přičemž více než 48 % jsme dokázali vysvětlit pomocí proměnné komunální pozice kandidáta, která se tak ukázala jako zcela nejdůležitější proměnná. Druhá nejdůležitější, pořadí na kandidátní listině, pak dokázala vysvětlit jen něco málo přes dvě procenta variace. Podrobná čísla přináší tabulky č. 9 a 10.

Tabulka č. 9: Vysvětlená variace zisku preferencí v obci (metoda Enter)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,723 ^a	,522	,514	15,74438	,522	61,394	8	449	,000	1,861

a. Predictors: (Constant), titul, politická příslušnost, pohlaví, komunální_pozice1, volební_strana, věk, pořadí, povolání1
b. Dependent Variable: preference_obec

Tabulka č. 10: Vysvětlená variace zisku preferencí v obci (metoda Stepwise)

Model Summary^e

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,695 ^a	,483	,482	16,26067	,483	425,396	1	456	,000	
2	,711 ^b	,505	,503	15,91927	,023	20,768	1	455	,000	
3	,718 ^c	,516	,513	15,76496	,011	9,951	1	454	,002	
4	,721 ^d	,520	,516	15,70629	,005	4,398	1	453	,037	1,855

a. Predictors: (Constant), komunální_pozice1
b. Predictors: (Constant), komunální_pozice1, pořadí
c. Predictors: (Constant), komunální_pozice1, pořadí, volební_strana
d. Predictors: (Constant), komunální_pozice1, pořadí, volební_strana, titul
e. Dependent Variable: preference_obec

Stejně jako na úrovni obce jsem postupoval i na dalších úrovních. V rámci obvodu obce s rozšířenou působností enormně oslabil vliv komunální pozice kandidáta, naopak výrazně narostl vliv kandidátova pořadí na kandidátní listině. Výsledná vysvětlená variace ale dosahuje pouze necelých 36 %. Nejdůležitější proměnnou na úrovni ORP, vysvětlující téměř 23 %, je pořadí na kandidátní listině, pozice na komunální úrovni, i přes výrazně oslabení, stále vysvětluje více než 10 % variace preferenčních zisků.

Tabulka č. 11: Vysvětlená variace zisku preferencí v ORP (metoda Enter)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,598 ^a	,358	,346	8,53206	,358	31,283	8	449	,000	1,867

a. Predictors: (Constant), titul, politická příslušnost, pohlaví, komunální_pozice1, volební_strana, věk, pořadí, povolání1
b. Dependent Variable: preference_ORP

Tabulka č. 12: Vysvětlená variace zisku preferencí v ORP (metoda Stepwise)

Model Summary^a

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,480 ^a	,230	,229	9,26972	,230	136,404	1	456	,000	1,846
2	,581 ^b	,337	,334	8,61199	,107	73,312	1	455	,000	
3	,588 ^c	,346	,341	8,56449	,009	6,061	1	454	,014	
4	,595 ^d	,354	,348	8,52096	,008	5,651	1	453	,018	

a. Predictors: (Constant), pořadí
 b. Predictors: (Constant), pořadí, komunální_pozice1
 c. Predictors: (Constant), pořadí, komunální_pozice1, titul
 d. Predictors: (Constant), pořadí, komunální_pozice1, titul, volební_strana
 e. Dependent Variable: preference_ORP

Vzhledem k velmi podobným výsledkům mezi úrovní ORP a okresem, kde se podařilo vysvětlit jen o něco méně variace, přičemž význam pořadí na kandidátce se téměř nezměnil, jen klesl vliv komunální pozice kandidáta, přejdu rovnou na úroveň celého kraje. Vysvětlit se podařilo téměř 38 % variace podílů preferenčních hlasů, přičemž zcela nejdůležitější proměnnou, vysvětlující přes 31 % variability zisků, bylo postavení na kandidátní listině. Naopak zcela vypadla proměnná komunální pozice, již nahradilo kandidáty deklarované povolání, které však vysvětlilo jen něco málo přes tři procenta variace. Je také nutné připomenout, že byly splněny všechny základní statistické podmínky, bez nichž nelze regresní analýzu úspěšně provést.

Tabulka č. 13: Vysvětlená variace zisku preferencí v kraji (metoda Enter)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,613 ^a	,376	,365	2,00084	,376	33,856	8	449	,000	1,532

a. Predictors: (Constant), titul, politická_příslušnost, pohlaví, komunální_pozice1, volební_strana, věk, pořadí, povolání
 b. Dependent Variable: preference_kraj

Tabulka č. 14: Vysvětlená variace zisku preferencí v kraji (metoda Stepwise)

Model Summary^a

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,561 ^a	,314	,313	2,08151	,314	209,134	1	456	,000	1,523
2	,590 ^b	,348	,345	2,03198	,034	23,500	1	455	,000	
3	,606 ^c	,367	,363	2,00376	,019	13,908	1	454	,000	
4	,611 ^d	,373	,368	1,99668	,006	4,225	1	453	,040	

a. Predictors: (Constant), pořadí
 b. Predictors: (Constant), pořadí, povolání
 c. Predictors: (Constant), pořadí, povolání, titul
 d. Predictors: (Constant), pořadí, povolání, titul, věk
 e. Dependent Variable: preference_kraj

V závěru první kapitoly této práce jsem, mimo jiné, psal o tom, že v řadě voleb dochází k vyššímu využívání preferenčního hlasování u voličů koaličních subjektů, jež se

touto cestou snaží podpořit kandidáty z jim bližší strany, která tuto koalici tvoří. Z osmi subjektů, které získaly v krajských volbách v Olomouckém kraji více než tři procenta hlasů, byly koalicemi více stran pouze dva – Koalice pro Olomoucký kraj a společná kandidátní listina TOP 09 a STAN. Je sice pravdou, že voliči obou koaličních subjektů nadprůměrně využívali možnosti preferenčního hlasování, nejaktivnější v této činnosti však byli voliči NV, u nichž připadalo na každý hlas pro stranu více než 1,5 hlasu preferenčního. Vzhledem k tomu, že mohou voliči využít až čtyř preferenčních hlasů, je i toto číslo poměrně nízké. To, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi udílení preferenčních hlasů u voličů koaličních subjektů a samostatných stran dokazuje také hodnota signifikance Levenesova testu (0,540). Vzhledem k velmi malému počtu případů je však vhodnější porovnat samotné podíly mezi uděleným počtem preferenčních hlasů kandidátům a celkovým ziskem strany u jednotlivých volebních stran samostatně mezi sebou. Pro přehlednost přikládám tabulku č. 15.

Tabulka č. 15: Počet preferencí připadající na každý hlas pro stranu

volební strana	počet preferencí	hlasů celkem	preference/1 hlas
ČSSD	21 136	47 238	0,447
KSČM	19 065	40 379	0,472
Koalice pro Ol. kraj	17 221	19 459	0,885
ODS	15 138	19 308	0,784
TOP 09 a STAN	12 435	10 905	1,140
NEZ	7 682	8 767	0,876
SPOZ	4 679	5 845	0,801
NV	8 674	5 520	1,571

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

4.2 Starostové obcí s rozšířenou působností a jejich podpora

Jako doplnění této kapitoly představím preferenční zisky starostů měst s pověřenou působností, kteří ve volbách kandidovali a také vliv jejich kandidatury na podporu jejich strany. Jedná se o starosty Zdeňka Brože z Šumperka, Marii Fomiczewovou z Jeseníku,

Janu Hamplovou z Mohelnice,⁶⁵ Dalibora Horáka z Uničova, Františka Johna ze Zábřehu, Františka Nováka z Konice, Stanislava Orsága ze Šternberka, Zdeňka Potužáka z Litovle a Miloslava Přikryla z Lipníku nad Bečvou. V tabulce č. 14 předkládám přehled o jejich umístění podle absolutního počtu hlasů nejen v rámci vlastní kandidátní listiny (ORP, Okres, Kraj), ale i napříč stranami (celkem) a pozici starosty na kandidátní listině, v další části pak procentuální zisk strany, za níž kandidoval, a její umístění v rámci dané úrovně.

Tabulka č. 14: Podpora starostů měst s pověřenou působností a jejich stran

	KrV 12	KoV 10	ORP	celkem	Okres	celkem	Kraj	pozice
Brož	NV	NV	1.	3.	1.	4.	1.	12.
Fomicz.	ČSSD	ČSSD	1.	1.	1.	1.	6.	5.
Hamplová	NEZ	NEZ	1.	1.	1.	6.	1.	1.
Horák	ODS	ODS	1.	1.	5.	23.	8.	12.
John	Koalice	KDU-ČSL	1.	1.	1.	1.	4.	12.
Novák	TOP	STAN	1.	8.	7.	51.	31.	22.
Orság	ODS	ODS	1.	2.	3.	16.	6.	8.
Potužák	TOP	SNK	1.	14.	6.	59.	15.	12.
Přikryl	NV	SNK	1.	2.	1.	13.	3.	4.

	Obec	pořadí	ORP	pořadí	Okres	pořadí	Kraj	pořadí
Brož	7,76	6.	6,65	6.	4,64	7.	3,12	8.
Fomicz.	32,57	1.	30,70	1.	30,70	1.	26,70	1.
Hamplová	20,39	3.	14,12	3.	9,99	4.	4,95	6.
Horák	17,07	3.	14,11	3.	12,64	3.	10,91	4.
John	18,77	3.	19,00	3.	11,91	3.	11,00	3.
Novák	10,62	4.	5,69	4.	6,59	5.	6,16	5.
Orság	13,47	3.	11,70	3.	12,64	3.	10,91	4.
Potužák	5,43	5.	5,44	5.	6,24	5.	6,16	5.
Přikryl	9,89	4.	7,22	5.	3,87	7.	3,12	8.

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

⁶⁵ Stávající starostka Mohelnice Jana Hamplová sice nebyla v době konání krajských voleb ve funkci starostky, nicméně je dlouhodobě nejoblíbenějším komunálním politikem ve městě, a tak jsem ji sem zařadil také.

Jako nejvýraznější osobnosti svých obcí a regionů se ukázali Zdeněk Brož, Marie Fomiczewová, František John, Jana Hamplová a Miloslav Přikryl, u nichž jsme zaznamenali nejen výraznou preferenční podporu, ale i zvýšení podpory jejich strany. Například hnutí NEZ dosáhlo v Mohelnici více než trojnásobku celokrajského průměru, stejně jako NV v Lipníku nad Bečvou. F. Johnovi a M. Fomiczewové se zase podařilo získat absolutně nejvyšší počet preferencí v rámci svého okresu. Naopak oba starostové z koalice TOP 09 a STAN nezaznamenali přílišný úspěch. V případě Z. Potužáka to může být dáno tím, že v komunálních volbách kandidoval v rámci Sdružení nezávislých kandidátů, u F. Nováka patrně tím, že je Konice se svými necelými třemi tisíci obyvateli suverénně nejmenším městem s pověřenou působností, což se musí např. u okresní úrovni výrazněji projevit. Obecně lze ale říci, že jsou zisky uskupení, za něž kandidují starostové větších sídel, v těchto městech i regionech nadprůměrné a především preferenční podpora starostů významná. Zatímco je však procentuální zisk stran oproti celokrajskému průměru výrazně vyšší pouze na úrovni obce a ORP, preferenční zisky těchto kandidátů jsou významně vyšší i na úrovni okresu.

Závěr

Přestože problematika volebních systémů patří k nejčastěji zkoumaným tématům politické vědy, zkoumání preferenčního hlasování stojí, alespoň v českém prostředí, na okraji zájmu výzkumníků. Má diplomová práce „Analýza preferenčního hlasování v krajských volbách“ přináší pohled na důležitost některých proměnných, které ovlivňují rozhodování voličů v této oblasti. Vychází přitom hlavně z informací o kandidátech, které jsou předkládány voličům na volebních lístcích a které jsou uveřejněny na serveru ČSÚ www.volby.cz. Kromě jména a příjmení se jedná o pořadí na kandidátní listině, deklarované povolání, dosažený akademický titul, věk, pohlaví, bydliště, politickou příslušnost a volební stranu, za níž kandiduje. Kromě takto voličům předloženým informacím, jsem do výzkumu zařadil také kandidátovu pozici na komunální úrovni, která se sice u starostů či uvolněných místostarostů shoduje s deklarovaným povoláním, avšak v případě ostatních zastupitelů či neuvolněných místostarostů je voličům na hlasovacím lístku skryta. Výzkum je zaměřen pouze na jedny volby, konkrétně na volby do zastupitelstva Olomouckého kraje, konané ve dnech 12. až 13. října 2012. Do výzkumu byli zahrnuti všichni kandidáti subjektů, které obdržely alespoň tři procenta platných hlasů, dohromady se tak jedná o 458 kandidátů, což je poměrně velký výzkumný vzorek.

Pro zjištění, zda existuje statisticky významný vztah mezi jednotlivými proměnnými a volební podporou, která se projeví v zisku preferenčních hlasů, jsem do výzkumu zahrnul procentuální preferenční zisky jednotlivých kandidátů na čtyřech úrovních – v obci, v níž žijí, v obvodu obce s rozšířenou působností, kam jejich obec spadá (celkem 13 obvodů), na úrovni okresu (celkem pět okresů) a v rámci celého kraje. Abych ověřil, zda existuje vztah mezi jednotlivými proměnnými a preferenční podporou, koreloval jsem je mezi sebou. Ukázalo se, že na všech čtyřech úrovních existuje statisticky významný vztah mezi komunální pozicí kandidáta a jeho preferenční podporou, který je především na úrovni obce velmi silný. Hodnota Pearsonova korelačního koeficientu dosahuje hodnoty 0,695. Na všech čtyřech úrovních také existuje statisticky významný vztah mezi preferenční podporou a postavením na kandidátní listině. Nejsilnější je na úrovni celého kraje, kde Pearsonův korelační koeficient dosahuje hodnoty -0,561. Ukázalo se tak, že voliči preferují především jim známé kandidáty z vlastní obce a kandidáty z předních míst kandidátní listiny, jejichž jména jsou jim patrně také dostatečně známá. Silný vztah k zisku preferencí na všech čtyřech úrovních existuje také u kandidáty

deklarovaného povolání, pro jehož zkoumání jsem použil Spearmanův korelační koeficient, jež dosahoval hodnot okolo 0,4. Jako nejúspěšnější se ukázali politici, lékaři, právníci a manažeři, na obecní úrovni také podnikatelé. U věku a povolání kandidátů se naopak žádný vztah k preferenční podpoře neprokázal.

V rámci analýzy jsem dále ověřoval hypotézy, jež jsem si stanovil v úvodu práce. Pomocí regresních analýz se mi podařilo ověřit pravost tvrzení, že nejdůležitější proměnnou ovlivňující zisk preferenčních hlasů v celém kraji je kandidátova pozice na kandidátní listině (pořadí v rámci listiny), pomocí níž se podařilo vysvětlit více než 31 % variace hodnot. Stejně tak se mi podařilo prokázat pravost tvrzení, že nejdůležitější proměnnou ovlivňující zisk preferenčních hlasů v kandidátově obci je jeho případná účast v komunální politice. Pomocí proměnné kandidátova pozice na komunální úrovni se podařilo na úrovni obcí vysvětlit více než 48 % variace zisků. Naopak nepodařilo se mi potvrdit pravost tvrzení, že voliči koaličních subjektů více využívají preferenčního hlasování, než voliči samostatně kandidujících stran. Přestože bylo využívání preferenčního hlasování u obou koaličních subjektů (Koalice pro Olomoucký kraj a TOP 09 a STAN) nadprůměrné, nejvíce (celkem 1,571 preferenčního hlasu na jeden hlas pro stranu) bylo využíváno voliči Nezávislé volby. Součástí práce je také představení regionální podpory starostů měst s rozšířenou působností, jejichž preferenční zisky jsou významně vyšší i na úrovni okresu. Samotná kandidatura těchto lídrů pak vede i k vyšší podpoře jejich strany nejen na úrovni obce, v níž zastávají funkci starosty, ale i na úrovni obvodu obce s rozšířenou působností.

Vzhledem k tomu, že se mi podařilo vytvořit poměrně rozsáhlý datový soubor, jež zahrnuje u všech kandidátů kromě výše popsaných proměnných také procentuální zisky politických uskupení na totožných čtyřech úrovních, jako tomu bylo u jejich preferenční podpory, navrhuji jako pokračování této analýzy např. zkoumat, jak daleko, myšleno geograficky, sahá podpora starostů různě velkých obcí. Datový soubor by bylo nutno doplnit o další proměnné, např. preferenční podporu v náhodně vybrané obci stejného okresu, její vzdálenost od starostovy obce a velikost starostovy obce. Vzhledem časovým a finančním možnostem jsem také nemohl do své práce zahrnout nějaký výzkum, v němž bych se náhodně vybraných respondentů-voličů napříč krajem ptal, zda využívají možnost preferenčního hlasování a pokud ano, která kritéria jsou pro jejich rozhodování nejdůležitější. Očekávám, že by se mi potvrdilo to, co jsem prokázal ve svém výzkumu,

tedy že voliči volí především jim známé kandidáty, ať už z důvodu toho, že bydlí v jejich obci či bezprostředním okolí, nebo z důvodu známosti díky volební kampani, v níž strany více představují pouze kandidáty z nejvyšších pater kandidátní listiny. Z důvodu možnosti využít v krajských volbách až čtyři preferenční hlasy, by bylo dobré se v dalších výzkumech zaměřit na volby, v nichž lze použít jen jeden preferenční hlas, které však v České republice nemáme, nebo na komunální volby, v nichž lze volit kandidáty napříč kandidátními listinami.

Z použité literatury bych vyzdvihl především sborník editovaný Michaelem Gallagherem a Paulem Mitchellem „The Politics of Electoral Systems,“ který mi pomohl seznámit se s některými preferenčními volebními systémy. Na rozdíl od většiny literatury, věnující se volebním systémům, přináší jednotlivé kapitoly této knihy velmi podrobný popis volebního systému, v němž nechybí informace o počtu možných udělených preferencí či preferenční klauzuli, která je nutná pro posun kandidáta do čela listiny. Velmi přínosné pro můj výzkum byly také články „Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PSP ČR“ od Jana Morkese, „Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland“ od Michaela Marsche, nebo „Preference voting in post-communist Europe“ od dvojice Frances Millard a Marina Popescu, v nichž jsem získal inspiraci, jak při zkoumání preferenčního hlasování postupovat a které konkrétní jevy zkoumat. V neposlední řadě je třeba znovu zmínit volební server Českého statistického úřadu, bez jehož dat by tato práce nemohla vzniknout.

Prameny a literatura

ANDEWEG, Rudy: *The Netherlands: The Sanctity of Proportionality*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

BRÄUNINGER, Thomas – BRUNNER, Martin – DÄUBLER, Thomas: *Personal vote-seeking in flexible list systems: How electoral incentives shape Belgian MPs' bill initiation behaviour*. *European Journal of Political Research* 2012, Vol. 51, No. 5.

CAREY, J. – SHUGART, M: *Incentives to cultivate a personal vote: A rank ordering of electoral formulas*. *Electoral Studies* 1995, Vol. 14.

DE WINTER, Lieven: *Belgium: Empowering Voters or Party Elites?* In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

ELKLIT, Jørgen: *Denmark: Simplicity Embedded in Complexity (or is it the Other Way Round)?* In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

ELKLIT, Jørgen: *Preferential Voting in Denmark: How, Why, and to What Effect?* Paper presented at The APSA Annual Meeting 2011.

FARRELL, David – MCALLISTER, Ian: *Voter Satisfaction and electoral systems: Does preferential voting in candidate-centred systems make a difference?* *European Journal of Political Research* 2006, Vol. 45, No. 5.

FOLKE, Olle – PERSSON, Torsten – RICKNE, Johanna: *Preferential Voting and the Selection of Party Leaders: Evidence from Sweden*. Paper presented at The Olivek Williamson Seminar on Institutional Analysis, September 2013.

FREEDOM HOUSE: *Map of Freedom 2013*. Dostupné na:
<http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Map%20of%20Freedom%202013,%20final.pdf>

CHYTÍLEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUD, Dalibor: *Volební systémy*. Praha, Portál 2009.

JOHNSTON, R. J.: *Local Effects in Voting at Local Election*. *Annals of the Association of American Geographers* 1974, Vol. 64, No. 3.

KARVONEN, Lauri: *Preferential Voting: Incidence and Effects*. *International Political Science Review* 2004, Vol. 25, No. 2.

KATZ, Richard: *Intraparty Preference Voting*. In: GROFMAN, Bernard – LIJPHART, Arendt (eds.): *Electoral Laws and their Political Consequences*. New York, Agahon Press 1985.

KOČÍ, Roman: *Obecní samospráva v České republice*. Praha, Leges 2012.

KOPPELL, Jonathan – STEEN, Jennifer: *The Effects of Ballot Position on Election Outcomes*. *The Journal of Politics* 2004, Vol. 66, No. 1.

LEBEDA, Tomáš: *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. *Sociologický časopis* 2001, Vol. 37, No. 4.

MARSH, Michael: *Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland*. *Party Politics* 2007, Vol. 13, No. 4.

MARSH, Michael: *The Voters Decide? Preferential Voting in European List Systems*. *European Journal of Political Research* 1985, Vol. 13, No. 4.

MILLARD, Frances – POPESCU, Marina: *Preference voting in post-communist Europe*. Paper presented at the PSA - EPOP Conference, University of Essen, Wivenhoe Park, 2010

MORKES, Jan: *Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PSP ČR*. *European Electoral Studies* 2008, Vol. 3, No. 1.

MÜLLER, Wolfgang: *Austria: A Complex Electoral System with Subtle Effects*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

ORTEGA, Carmen Villodres: *Preference voting systems and their impact on the personalisation of politics*. Paper presented at the CSES Conference and Planning Committee Meeting, Seville 2006.

Proportional Representation Open List Electoral Systems in Europe. International Foundations for Electoral Systems. Election Issues 2009, Paper 1.

REYNOLDS, Andrew – REILLY, Ben – ELLIS, Andrew: *Electoral System Design: the New IDEA Handbook*. Stockholm, IDEA 2005.

RYŠAVÝ, Dan – ŠARADÍN, Pavel: *Zastupitelé českých měst a obcí*. Praha, Slon 2011.

SHUGART, Matthew Soberg: *Comparative Electoral Systems Research: The Maturation of the Field and New Challenges Ahead*. In: GALLAGHER, Michael – MITCHELL, Paul (eds.): *The Politics of Electoral Systems*. Oxford, Oxford University Press 2008.

ŠARADÍN, Pavel – ŠULÁK, Tomáš: *Krajské volby 2000 – Olomoucký kraj*. Olomouc, Univerzita Palackého 2001.

ŠEDO, Jakub: *Volební systémy postkomunistických zemí*. Brno, CDK 2007.

TOPLAK, Jurij: *Preferential Voting: Definition and Classification*. Paper presented at the annual meeting of the Midwest Political Science Association 67th Annual National Conference, Chicago, April 2009.

VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha, Portál 2003.

Act No. 44/1992, National Assembly Elections Act of Slovenia.

Dostupné na: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/3825>

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 o přijetí Evropské charty místní samosprávy.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

Ústavní zákon č. 347/2000 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Act No. 24/2000, Concerning Parliamentary Elections to the Althing. Dostupné na:
http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3897/file/Iceland_Act_Parliamentary_Elections_to_Althing_2000_en.pdf

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 333/2004 Z.z., o volbách do Národnej rady Slovenskej republiky.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 222/2012 Sb., kterým se mění volební zákony a zákon č. 326/1999Sb.

Riikogu Election Act (2012). Dostupné na:
http://www.legislationline.org/download/action/download/id/5144/file/Estonia_Riigikogu%20Election%20Act_am2012_en.pdf

Server Českého statistického úřadu www.volby.cz

Server www.elections2014.eu/cs

Abstrakt

Tato práce se zabývá analýzou preferenčního hlasování ve volbách do krajských zastupitelstevch v roce 2012 v rámci Olomouckého kraje. Samotný fenomén preferenčního hlasování je v české politologii poměrně neprobádaným polem, zvláště pak v případě jiných voleb, než těch do Poslanecké sněmovny. Přestože je preferenční hlasování nedílnou součástí mnoha zemí s poměrným volebním systémem, není mu zdaleka věnována taková pozornost jako jiným aspektům, které mají vliv na výsledky voleb. Práce analyzuje preferenční hlasování na několika geografických úrovních a porovnává je s proměnnými, které mají potenciál ovlivnit rozhodování voličů při udělování preferencí jednotlivým kandidátům. Právě rozdělení dle geografické úrovně pak slouží jako poměrně vhodný ukazatel, na kterém lze sledovat relevanci zkoumaných proměnných. Ty pracují jak se socioekonomickými ukazateli, tak s politickým statusem daného kandidáta. Pomocí statistických metod jsou ověřeny hypotézy, které berou v potaz pozici kandidáta na volební listině, jeho profesi, dosavadní politické působení či prvek velikosti geografické jednotky ve vztahu k obdržným preferencím. Problematika preferenčního hlasování by v českém výzkumném procesu měla být i nadále více reflektována. Zvláště významný je tento fakt v kontextu neustále zvyšující se poptávky voličů právě po tomto nástroji, který je součástí hned několika systémů u voleb v České republice.

Abstract

This diploma thesis concerns with an analysis of preferential voting at the level of 2012 elections to regional councils in the Czech Republic, specifically in the Olomouc region. The preferential voting itself has been relatively unexplored field of research in the Czech political science, with the exception of Czech legislative elections. Although there are many countries with the proportional electoral system and the preferential voting as its crucial component, political scientists have not pay even attention to this aspect of elections in comparison with other attributes which possibly affect the results. The thesis analyzes preferential voting at level of several geographical regions. Furthermore, the author examines other possible variables which have a potential to influence decision-making of the voters at the moment of allocating the preferential votes to candidates. The geographical division of regions serves as a proper tool to study the relevance of particular variables such as socioeconomic indicators or political status of the candidate. Formulated hypotheses- which take into consideration a possible relation of the position of candidate at the party list, candidate profession, political activities or the extent of the geographical region with the amount of gained preferential votes- are tested via statistical methods. The area of preferential voting should have been more thoroughly reflected v the contemporary Czech political science. It is an important argument in context of constantly growing demand from the citizens for this tool, which is component of more electoral systems in the Czech Republic.